

Tone Partljic

K 1
2034

821.163.6-2

119970034

COBISS •

ZA KOGA NAJ ŠE MOLIM?
(Drama)

Osebe: LUDVIK, sekretar mestnega komiteja
• VERA, njegova žena
• JULKA, aktivistka
• LIZA, aktivistka in partizanka
ALEKSANDER, varnostnik v brigadi
MUSTAFA, varnostnik
MILAN, ilegalec in potem komandant brigade
• GOSTILNIČARKA
• KUHARICA
PANKRACIJ, ilegalec
PUKMAJSTER, obersturmführer gestape
PILIZ, unterscharführer
GESTAPOVEC FRANZ
• PILZOVA ŽENA HERTHA
• ZRNKOVA, kmetica, Julkina mama

Čas: 1944/45

Kraj: Pri nas (mesto, planine, kmečka izba, pisarna gestapa,
soba v mestu, gozd...)

Maribor, 1978/1980

Avtorjeva opomba: To seveda ni drama, ki bi naj kakorkoli rekonstruirala resnične izdaje v naših mestih. In čeprav je avtor prebral nekaj knjig in literature o neki konkretni izdaji in kljub temu, da je srečeval ljudi, ki so mu pripovedovali o podobnem izdajalcu, ne gre v nobenem primeru za dokumentarno dramo ali resnične ukrepe recimo "varnostne" službe.. Ti podatki so bili le spodbuda za povsem svobodno oblikovano delo.

tp.

I. GOZD BLIZU ŽELEZNIŠKE POSTAJE

Noč gre proti jutru. Od nekod piski lokomotive in hripavi glas fazana. Na jasi se zbirajo ljudje, vidimo prikrita čike, slišimo hojo. Ko se toliko razsvetli, da razločimo, kdo je kdo, vidimo pet ljudi, ki se ozirajo, prisluhnejo na vsak pok...

MILAN: Smo vsi?

MUSTAFA: Sokol je na straži.

ALEKSANDER: Začnimo, mudi se! Še pred jutrom moramo biti na svojih mestih.

LIZA: Samo ta šnops še prej popijte! Dobila sem ga pri Mlekarnarju. Dobro vam bo del.

MUSTAFA: Mlekarnar, ki prodaja šnops!

MILAN: Hitro s tem šnopsom, Liza! Kaj se pa ti, Ludvik, tako držiš? Stopi sem!

LUDVIK: Ne morem verjeti, da jih ni več. Ne morem verjeti!

MILAN: Misliš, da jaz zlahka verjamem, da komiteja enostavno ni več.

LIZA: Ta šnops sem priskrbela za njih. Zdaj pa je za sedmino.

ALEKSANDER: Zgodilo se je to, na kar sem vas stokrat opozarjal. Je moral komite res v mesto? Kaj izzivate Pukmajštra in Pilza in Vajngerla! Vi terenci v mestu se za vraga ne držite osnovnih pravil konspiracije! Imeli so sestanke! Obiske! Kako naj zdaj mi varnostniki izvemo, kdo vse je vedel za hišo?! Eden, dva, trije, deset? Kako naj najdemo izdajalca, povejte!

MILAN: Tovariš Aleksander, prav imaš! Ampak zdaj gremo lepo po vrsti! Govoriti moramo o situaciji po tragediji... Kajti izguba komiteja je tragedija. Izguba Jove, Gubca, Marjana in Jerneja! Izvoliti moramo nov komite, vi, Aleksander pa boste odkrili izdajalca. Res pa moramo

biti še bolj previdni!

LIZA: Jaz voham, kje je izdaja....

ALEKSANDER: Njet, Liza... Nismo skavti, da bi vohali.... To je zdaj naša naloga, mislim naloga varnostne. Vaša naloga pa je delo in konspiracija.

MUSTAFA: Obglavili so nas. Jovo, Gubec, Marjan in Jernej so nenadomestljivi.

MILAN: To je tragedija, da smo izgubili komite. Toda, tovariši, gledati moramo na stvar trezno in partizansko. Nihče ni nenadomestljiv! Če pade eden, moramo na njegovo mesto postaviti deset novih...

LIZA: Pa povej, koga bomo izvolili v komite!

MILAN: Jaz odhajam nocoj na planino. Ne smem se več vrniti v mesto, na vseh stanovanjih me čakajo. Komiteja ne bomo postavljali, izbrali bomo le sekretarja. Začasno, da se bo delo nadaljevalo. Vi vsi, ki ostanete, ste pravzaprav komite. Torej predloge za novega sekretarja!

MUSTAFA: Mi na oblastnem komiteju smo govorili o situaciji, ki je nastala po padcu mestnega komiteja. Za novega sekretarja predlagam Ludvika.

LIZA: Kaj?

MUSTAFA: Saj si slišala!

ALEKSANDER: Tudi jaz predlagam Ludvika.

MILAN: Kaj praviš, Ludvik?

LUDVIK: Tovariši, ne! Meni je zelo vroče v mestu. Za petami so mi. Jaz hočem na planino z vami. Sami veste, skoraj bi padel s komitejem. Če se mi ne bi predrlo kolo in bi ne pikal gume, bi bil z njimi v hiši... Slutim, da me opazujejo.

MUSTAFA: Slutim...

ALEKSANDER: Vse nas opazujejo.

LUDVIK: Ne bi rad ostal več v mestu!

MILAN: Moraš ostati v mestu! Ti in Liza in vsi, ki ste še ostali... Mene so prepoznali, zato grem na planino. Še naprej bom sekretar Fronte, Ludvik ti pa si izvoljen za sekretarja Organizacije. Kdo je zato?

(Dvignejo roke, Liza jo dvigne zadnja, kar tudi drugi opazijo.)

LUDVIK: Tovariši, jaz res...

ALEKSANDER: Dosti, Ludvik! Poveži ljudi, nadomesti komite, drži zvezo s planino, lifraj nam novince... Sam veš, kaj je treba. In konspiracija! Če vas ujamejo, ni izbire... Samo smrt. Nobene šlamparije!

MILAN: Ostani povezan z Lizo, vidva sta zdaj naš najmočnejši kader! In zdaj na delo! Vse je treba znova postaviti na noge. Povečajte previdnost! Najdite izdajalca!

LIZA: Jaz sem še vsakega izvohala, pa bom tudi tega!

MILAN: Samo ničesar na svojo roko... Vse v povezavi z nami!

LIZA: Ko si bil še v mestu predsednik Fronte, si se kar naprej jezil, ker moraš čakati na navodila s planine, zdaj pa nam hočeš zavezati roke!

ALEKSANDER: Kaj ne vidiš, kam ste prišli, ko ste imeli proste roke! Izgubili ste komite!

MUSTAFA: Saj imamo zdaj novega sekretarja. Pa bomo imeli še komite. (Fazanov krik.)

MILAN: Pojdimo! Dovolj! Ludvik, jutri se dobiva na starem mestu pod planino! Smrt fašizmu!

LUDVIK: Zdravo! Velja...

MILAN: Gremo zdaj vsak na svojo stran.

LUDVIK: Dajmo si roke! Zdaj, ko ne vemo, kaj nas lahko doleti... Tudi jaz bom moral na planino... mesto je past... opazu-

jejo me...

ALEKSANDER: Vse nas opazujejo.

LIZA: Kaj te je strah? (Tišina.) Na šnops za korajžo!

LUDVIK: Ne strah...

ALEKSANDER: Mustafa, ti kar pojdi in me počakaj pri bukvi. Jaz bom še malo govoril z novim sekretarjem...

(Ostali se razidejo.)

LUDVIK: Ti si varnostnik. Ti me boš razumel. Jaz ne smem več ostati v mestu. Mene opazujejo.

ALEKSANDER: Zdi se ti. Zaradi nove odgovornosti. In prav je, da se ti tako zdi, boš vsaj bolj previden.

LUDVIK: Tako se počutim, ko da me za kazen puščate v mestu... Vi pa na planini!

ALEKSANDER: Povsod moram biti! In ne misli, da je na planini kaj lažje. Saj se spomniš usode bataljona!

LUDVIK: Kaj ne razumeš, Aleksander, meni je gestapo za petami.

ALEKSANDER: Daj sem ta Lizin šnops! (Piše, potem pa Ludviku.) Veš Ludvik, s teboj imam posebne načrte. Jaz sam, ne vsa varnostna! Velike in odgovorne načrte! Če te bojo prijeli, se ne pusti ubiti. Obljubi nekaj malega, nekaj, kar že vejo in pridi ven. Vejo pa več, kot si ti misliš! Pridi ven in sodeloval boš z obojimi. In napovedal boš sestanek z glava mi gestapa kje pod planino... pa jih bomo prijeli vse, Pukmajstra, Pilza, Vajngerla... Mi smo premalo drzni. Zame pravijo, da sem še premlad. Potem pa bojo videli, kaj je varnostna. Toda prej moram spoznati gestapovske metode, dokumente, načrte... In pri tem mi boš pomagal ti...

LUDVIK: Saj niso naivni... Ubili me bojo.

ALEKSANDER: Če boš pameten, ne bojo.

LUDVIK: Z njimi se ni mogoče igrati... Kaj hočeš, naj izdajam?

ALEKSANDER: Bodi pameten... Delal boš po mojih navodilih... Povedal ti bom, kaj lahko rečeš... Če te bojo prijeli... Potem boš opazoval... Njihova policija, to je mašina, to deluje ko ura... Mi moramo zgraditi enako varnost, še boljšo... To je moj sen... In zato potrebujem podatkov o njih... čim več... Ampak to veva samo midva.

LUDVIK: Aleksander, ne vem, če sem jaz pravi... Ne vem...

ALEKSANDER: Tako bomo izvedli tudi za izdajalca komiteja, tako bomo boljša policija ko oni... Smrt fašizmu! (Gre.)

LUDVIK: nagne steklenico, se zdrzne, ko zapiska lokomotiva, odvrže flašo in gre...

II. KUHINJA V GOSTILNI BLIZU MESTA

Gostilničarka, kuharica, Liza, kasneje Vera, nemški oficir, vojak, esesovski... Ženske pripravljajo kosilo za Nemce v gostilniški sobi. Na pladnju je več zaklanih piščancev.

GOSTILNIČARKA: Daj hitro! Najprej meso in zaseko in kruh... Potem pa hitro piški...

KUHARICA: Ja, saj ne morem vse naenkrat, imam samo dve roki. Tu imate zaseko in meso...

GOSTILNIČARKA: Ne bodi sitna! Kaj misliš, da je meni lahko. Jazus, kaj sem ti naredila? Podnevi Švabi, ponoči naši... (Odnese narezek.)

KUHARICA stopi na dvorišče po škař za skubljenje piščancev, kar zagleda Lizo oblečeno kot lukarico.

KUHARICA: Gospa, gospa! Pridite v kuhinjo!

GOSTILNIČARKA: Kaj ti je... Ne moti me zdaj!

KUHARICA: Zunaj je...

(Odpro se vrata in skozi vrata stopi Liza s cekrom in čebulo...)

LIZA: Dvakrat oráti, trikrat kopáti, dačo plačáti, sem prpeláti -
se tè nemrem fal dati... Kúpite lúka, kúpite lúka...!

GOSTILNIČARKA: Liza, ti si nora! Kaj hodiš sem, saj bidiš, da imam pol-
no hišo Švabov... Ne hodi podnevi okoli moje gostilne.
(Kuharici.) Ti pojdi tja in jim toči vina!

LIZA: (Ko kuharica odide.) Prodajam luk... Kúpite lúka... Ali
si že izvedela, kdo je izdaj komite?

GOSTILNIČARKA: Ti si nora! Saj ne gre tako hitro!

LIZA: Poslušaj, ti Švabi so bili poleg pri likvidaciji. Isto mo-
torji s prikolicami. Vem za številke motorjev... Oni vejo!

GOSTILNIČARKA: Naj grem not in jih vprašam?!

LIZA: Piti jim daj in spet piti... In lezi s katerim, če bo tre-
ba...

GOSTILNIČARKA: Liza, ne nori! To ne gre kar tako.

LIZA: (Potegne pištolo iz predpasnika.) Hočeš, da grem jaz?

GOSTILNIČARKA: Jezus, kaj noriš! Saj bom naredila, kar se da.

LIZA: Če si res naša, poizvej, kdo je izdajalec!

KUHARICA: Gospa, pridite, vas kličejo!

GOSTILNIČARKA: Not moram. Liza, ne delaj mi težav!

LIZA: Brez skrbi... Samo pomagala bom.
(Sede in začne skubsti piščance...)

KUHARICA: Vas lahko nekaj vprašam?

LIZA: Daj! To nič ne stane.

KUHARICA: Ali je res, da bomo vsi jedli iz enega kotla, če bojo zma-
gali Rusi?

Liza: Ja! Kolektivna hrana! Nič - za ene pišeki, za druge repa.
Eden kazanj, ja!
(Kuharica jo pogleda, potem skubeta dalje.)

KUHARICA: A lahko še nekaj vprašam? Bojo ženske res nosile hlače,
take ko moški? Da ne bo več nobene razlike!

LIZA: Kdo pa ti vse to pravi?

KUHARICA: Ali lahko nekaj vprašam? Bojo res rdeči zmetali vse Kristuse s križev, ko bojo zmagali?

LIZA: Torej le misliš, da bojo zmagali? Kristusov pa ne bojo metali s križev. Sami bojo stopili dol in se vpisali v partijo.

GOSTILNIČARKA: Ja, kaj ti si še zmerom tu...

LIZA: Pomagam v kuhinji... Kūpite lūka, kūpite lūka... dvakrat orāti, trikrat kopāti, sem prpelāti...

GOSTILNIČARKA: Pred šus me boš spravila... (Gre v gostilno.)

KUHARICA: Naša gospa se preveč sekira. In če bojo zmagali rdeči - bom tudi jaz gospa?

LIZA: Tovarišica boš... Tovarišica pomožna kuharica...
(Trkanje na okno.)

Kuharica gre pogledat in čez čas vstopi z Vera, ki se živčna joče.

LIZA: Kaj je Vera?

VERA: (Pokaže na kuharico.)

LIZA: Pojdite malo ven in zakoljite še enega pišeka....!

KUHARICA: Zdaj me že vsi komandiratjo... (Gre.)

LIZA: Sedi sem in previdno, v hiši so Švabi...
(Sedeta in skubita piščance.)

VERA: (ihite) Ludvika so zaprli.

LIZA: Kdo?

VERA: Gestapo.

LIZA: Kdaj?

VERA: Danes opoldne, pred Mlekarno. Ravno je stopil iz nje. Liza, pomagaj... Čez vse mesto sem jokala, da sem prišla do tebe...

LIZA: Kako si vedela, da sem tu?

- VERA: Ranjeni Marjan mi je povedal, ko sem rekla, za kaj gre...
Liza, pomagaj mi... Jaz ne morem živeti brez Ludvika...
- LIZA: Ne nori, zdaj morava imeti pamet v rokah...
- VERA: Nocoj bom šla na Gestapo in prosila... Moram izvedeti, če je še živ...
- LIZA: Ti ne boš šla več v mesto. Sama veš, kaj delajo na Gestapu... Soočili bi vaju, mučili drugega pred drugim... To je najslabše... Nihče ne vzdrži...
- VERA: Ludvik ne bo izdal... Zato ga bojo ubili...
- LIZA: Kdo ve...
- VERA: Hočeš reči, da Ludvik ne bo vzdržal? Protestiram...
- LIZA: Le nikar ne protestiraj! Upajmo, da ne bo izdajal... Vem le to, da bi se moral že prej ubiti, preden so ga dobili v roke...
- GOSTILNIČARKA: Katra, so pišeki že spucani? Jezus, Liza, kaj si nora...
(Gleda Vero in Lizo in nič ne razume... Med vrati se pojavi nemški vojak... Vzame v roko piščanca in ga zadovoljno potežka...)
- NEMEC: Frau, liebe Frau Kovačic, vina, vina na mizo...
(Gostilničarka ga odpelje,... ženski sta ostali spet sami...)
- LIZA: Tako, zdaj pa greva na javko in v planino! Niti minute več ne smeš biti v mestu...
- VERA: Jaz ne grem nikamor, Ludviku bom stala ob strani...
- LIZA: (Potegne revolver) Vera, ne nori! Naša borba ni igra! Čustva prihrani za mir... V mesto ne greš več... Poslala te bom po kurirjih na planino. Greva takoj, da naju ne vidijo tako...
- VERA: Nič stvari nimam...
- LIZA: Daj mi ključe od stanovanja... Vse ti bom prinesla, kar je treba...
- VERA: (Ji da ključe...)

GOSTILNIČARKA: Liza, izgini, takoj... Že sprašujejo, kdo so ženske v kuhinji in naj vaju pripeljem med njih... Moški, ki je izdal komite, se piše Jager...

LIZA: (Šepne) Smrt fašizmu - svobodo narodu! (Gre za Vero)

GOSTILNIČARKA: "Ljubi angel, varuh moj,
bodi vedno ti z menoj,
stoj mi noč in dan ob strani,
vsega hudega me brani..."

KUHARICA: (Se vrne in vidi, da Gospodinja moli, se še sama prekriža in moli...)

Stoj mi noč in dan ob strani,
vsega hudega me brani.

III. PRVIČ NA GESTAPU

Pisarna v temi. Slišimo pretepanje in tuljenje ljudi. Koračnice.
Se osvetli: Pillz, Pukmajster in Jager...

PUKMAJSTER: Toda sedaj, herr Jager, se stvar šele začinja.

JAGER: Kako začinja? Mar nisem storil vsega? Mislim, da moram dobiti plačilo.

PUKMAJSTER: Pillz, daj mu kuverto!

PILLZ: Na! (Mu izroči kuverto, Jager šteje denar.)

JAGER: Dobro. In drugo?

PUKMAJSTER: Blago dobiš pri izhodu.

JAGER: In sorodnika, ali ste ga že ispustili?

PUKMAJSTER: Kakega sorodnika, Pillz?

PILLZ: Jaz ne vem.

JAGER: To je prevara, herr sturmfürer... Izdal sem cel komite, noben vaš ni padel... Rekli ste denar, blago, izpustitev sorodnika in odhod v Avstrijo. Takoj moram oditi iz mesta,

tu so mi menda že na sledi...

PUKMAJSTER: Ali ste vi lojalen državljani rajha?

JAGER: Ja.

PUKMAJSTER: In je vaša dolžnost pomagati rajhu?

JAGER: Ja.

PUKMAJSTER: Zato pa to vaše izsiljevanje ni preveč simpatično.

JAGER: Rekli ste...

PUKMAJSTER: Rekel sem... Ko bo padel komite... Ampak vi ste mi povedali, da imajo novega sekretarja... Kje je ta...

JAGER: Saj sem vam rekel... danes ob dvanajstih pred Mlekarno. Gotovo ga že imajo...

PUKMAJSTER: Jager, ko bomo dobili v roke tega tovariša Ludvika, dobite karto za Tirolsko in vašega bratranca izpustimo... Sedaj pa vas še malo potrebujemo... Odpelji ga! (Peče vojaku, ki Jagra odpelje...)

PUKMAJSTER: (telefonira) Laufar, čez pol ure ti bom poslal dol Jagra. Daj mu kamgarn, potem pa ga zadrži. Zjutraj gre transport v Dachau, zraven ga pošlji. Jaz ti bom še napisal pismo... Naj ga vtaknejo v kak ekonomat ali kaj. Drek, ki se mi gnusi! Samo, ga še potrebujemo, tudi tam... Reci mu, da bo poštoval na Tirolsko... Ja, v redu! Zdaj pa mi pošlji gor tistega Ludvika, ja... (Odloži.)

PILLZ: Jager bo v Dachau lepo pogledal... Obljubil si mu kmetijo na Tirolskem...

PUKMAJSTER: Kak trgovec! Izdam, če mi plačate. Kamgarn. Judež! Po poklicu pa umetnik! Gledališki! Tegale zdaj pa si malo boljše pogledjva...

VOJAK: (potisne v sobo Ludvika) Heil Hitler!

LUDVIK je nekoliko pretepen, ima krvavo ustnico, zvezan... Ga gledata. Pillz ga potisne na stol. Molčita in hodita okoli njega.

PUKMAJSTER: Dober dan! Dovolite: Josef Pukmajster, SS hauptsturmführer!

PILLZ: SS unterscharführer Franz Pillz.

LUDVIK: (molči.)

PUKMAJSTER: Gospod naju ne pozna?

PILLZ: Ja, kaj so pa delali z vami? So vas topli? Prekleti voli, pa sem jim naročil, naj vljudno... opravijo nalogo...

PUKMAJSTER: Ime?

LUDVIK: Darko Klančnik.

PUKMAJSTER: Nima gospod še kakšnega drugega imena?

LUDVIK: Ne. Jaz sem tu pomotoma. Ne vem, za koga me imate, ampak jaz sem tu pomotoma...

PUKMAJSTER: Mogoče bi bilo dobro, da vas malo spomnimo. Daj, pripelji cenjenega kolego...

(Ludvik dvigne pogled in čaka, kaj bo, ko se pokaže med vrati Jager v spremstvu vojaka.)

JAGER: Ludvik... Saj sam veš... Nima smisla... Gestapo ve vse... brez mene... Bodi pameten... Povej jim, kaj bi radi, pa ti bojo dali denar in nov dom v Nemčiji ali Avstriji. Oni imajo prav... Zmagali bojo... Glej, jaz grem jutri zjutraj...

PUKMAJSTER: Ga poznate?

LUDVIK molči.

PILLZ: Kdo je to?

JAGER: Darko Klančnik - Ludvik.

PUKMAJSTER: Že v redu... Pojdite, Jager, svojo nalogo ste opravili, odigrali ste svojo vlogo... Dosti sreče na Tirolskem...

Heil Hitler.

JAGER: Heil. (Gre)

PUKMAJSTER: (k telefonu) Laufar! Zdaj prihaja! S transportom, ja.

PILLZ: Kot smo slišali, je vaše ime Ludvik.

LUDVIK: Darko Klančnik.

PUKMAJSTER: Mogoče misli sekretarček zajebavati Gestapo, Pillz?

LUDVIK: Nič takega nisem storil. Nisem kriv, to je vse. Ničesar nisem zagrešil.

PILLZ: Hočeš reči, da nemška tajna policija zapira tiste, ki niso nič zagrešili... Da zapira nedolžne.

LUDVIK: Rekel sem le, da sem jaz nedolžen!

PILLZ: Torej praviš, da nemška policija zapira nedolžne?

LUDVIK: Ne trdim nasploh...

PILLZ: Koga zapira policija... Nedolžne ali krive, tako nasploh...

LUDVIK: Krive...

PILLZ: Ali je tebe zaprla policija?

LUDVIK: Ja... Torej si kriv, če zapiramo krive...

PILLZ: Kje so te prijeli?

LUDVIK: Pred mlekarno.

PILLZ: Poznaš Mlekarnarja?

LUDVIK: Ne!

PILLZ: Kaj nisi hodil k njemu na zajtrk?

LUDVIK: Sem.

PILLZ: In nisi nikdar videl Mlekarnarja?

LUDVIK: Seveda sem ga videl.

PILLZ: Lahko te ustrelim že zato, ker zavajaš preiskavo.

LUDVIK: Nič ne zavajam.

PILLZ: Kaj nisi rekel, da ne poznaš Mlekarnarja? Kako si ga videl v Mlekarni, če ga ne poznaš?

PILLZ: Kako dobro sta se razumela?

LUDVIK: Saj se sploh nisva razumela.

PILLZ: Jaz te ne spašujem, če sta se sploh razumela, ampak kako dobro.

PUKMAJSTER: (Ki mu je že prej šlo na živce Pillzovo spraševanje.) Že dobro Pillz, pojdi ven, se bom jaz pogovoril z gospodom sekretarjem...

PILLZ: Herr hauptsturmfürer, zakaj...

PUKMAJSTER: Ven sem rekel. (Pillz užaljen odide...)

PUKMAJSTER: Torej, zdaj pa se midva pomeniva, brez teh verbalnih trikov, ki tako veselijo našega Unterscharführerja... Pogovoriva se odkrito, Ludvik. In zapomni si, da Pukmajster ne govori z vsakim odkrito. Saj si tudi Ludvik, ali ne?

LUDVIK: (Molči.)

PUKMAJSTER: Ni dobro, ni dobro. Mislim, ta trma. Saj vemo tudi, da Taubi ni Taubi, ampak Golob, da vaši sodelavki ni ime Liza, ampak Marička Fijavž, da je Mlekarnar vaša postojanka... To in še marsikaj vemo, dragi moj sekretar.

LUDVIK: Če vse veste, kaj me potem zaslišujete!

PUKMAJSTER: Mogoče pa le ne vemo vseh podrobnosti. Mogoče mi gre predvsem za vas... za tebe. Sam premisli, ali si ti lojalen državljani rajha? Ti, ki imaš ilegalno ime, ki se zbiraš z ilegalci pri Mlekarnarju... In kdor ni lojalni rajhu, mu nasprotuje. In kdor mu nasprotuje, je nasprotnik, je zločinec. Priznaš, da si nelojalni, da si nasprotnik in zločinec.

LUDVIK: Prav, pa sem zločinec.

PUKMAJSTER: In veš, kaj čaka zločince?

LUDVIK: Smrt.

PUKMAJSTER: Smrt, ja! Saj si jih videl one na dvorišču. Krst nam je zmanjkalo. Toda tebe ne bomo ustrelili. Zdaj tvoji že vejo, da si na Gestapu. Jager je že povedal. In ljudje so videli aretacijo... pri belem dnevu... Poslali te bomo nazaj med tvoje... In te bojo oni sami ubili, saj ne bojo verjeli, da nisi nič govoril... Pustili te bodo samega in izobčenega... Mogoče se boš sam ubil... Obleci se in pojdi... Kaj so delali s teboj? Na konjak in si umij usta...

LUDVIK: (Vstane in izpije konjak.)

PUKMAJSTER: Prost si! Lahko greš. To, kar bi lahko zdaj izvedeli od tebe, to že vemo... O Lizi, Taubiju, Milanu, ki ~~am~~ je pobegnil gor v gozd... Ko boš izvedel kaj več, bomo poslali po tebe... Če te ne bojo tvoji prej pihnili... Saj veš, da so na gori ustrelili več novincev, ki so prišli iz mesta. To je naše delo, mein Lieber. Tebi se o tem niti ne sanja, kaj! Mogoče si slišal vsaj zato, da je dal Stalin postreliti cel generalštab, preden smo ga napadli. Tudi to je bilo naše delo... Lahko greš, ampak zdaj si naš... Poplašali te bomo... Kakor smo Jagra? Ne, boljše. Jager je bil podel izdajalec, kramar, Judež. Takih ne maramo... Pojdi! Nikomur ne priznaj, da si bil tu. Odstrani tiste, ki vejo... Reci, da si bil na tere-
nu... Drugače te bojo sami počili... (k telefonu) Ja, Hansi, zdaj bo prišel dol naš sodelavec Ludvik... Zapomni si ga, da ga boš drugič spustil noter, ko bo prišel... Ja, Heil...

LUDVIK: Zakaj mi to delate?

PUKMAJSTER: Se bova že še videla. Tudi sam nas lahko poiščeš, če bo si-
la.

LUDVIK: Zakaj mi to delate?

PUKMAJSTER: Ker te potrebujemo. Kaj bi bil rad enak tem, ki jih slišiva.
(Ves čas je bilo namreč slišati tuljenje ljudi, ki jih mu -
čijo...)

IV. LUDVIKOVO STANOVANJE

Razmetana soba in steklenice. Glasba z gramofona. Pijani Ludvik govori sam s sabo. Zagrnjena okna. Kasneje Liza.

LUDVIK: Že dva dni pijem in sem zaprt v svojem stanovanju. Že dva dni sem sam. Čisto sam... Sam in brez vsake zveze. Jaz se-
kretar komiteja! Sekretar komiteja? Sodelavec gestapa? Šel

sem k sosedi, kjer sem lahko dobil zvezo in pošto, pa je zaklenila pred mano in pljunila. Aleksandra, ki bi moral zdaj vzeti stvar v roke, seveda ni! In ga ne bo! Vsi so me zapustili, nihče ne pride! Namesto, da bi bil vesel, ker sem se rešil Gestapa, pa me je strah, kaj bo! Strah ... (Pije.) Kdo mi bo še verjel, ko bojo izvedeli, da sem bil na Gestapu? Če že ne vejo! Če ni Jager, pes, povedal, da sva se videoa pri Pukmajstru. Ne, zdi se mi, da so Jagra odpeljali!

Zakaj ni Vere? Vse njene stvari so še tu, nje pa ni. Torej je že tudi ona izvedela, da sem bil na Gestapu. Ne, nikomur ne bom povedal, kje sem bil, samo Aleksandru. Ti hudiči bi me še pihnili na svojo roko. Liza na primer. Kako se je začudila, ko so me izbrali za sekretarja. Ne mara me! Tudi Milan bi mi več ne zaupal... Koga se zdaj bolj bojim? Gestapa... ali naših. Mojih? So res moji? Niso mi pustili na planino, čeravno vejo, kako se bojim tega zajebanega mesta, kjer so ljudje pričakali Hitlerja in njegov puter in cukur... Oni lepo na planino, ti pa Ludvik, ostani tu v tej petokolonaški mreži, med temi ulicami, kjer so gestapovci pobili že vse, ki so karkoli znali narediti... Mene so pustili tu. Zakaj? Ker se me hočejo znebiti? Mogoče se me hoče znebiti tudi Aleksander in je bil njegov predlog samo past... Ampak glavno, da sem zunaj, da so me spustili, da sta mimo že dva dni in me pustijo na miru!

Me pustijo na miru. Za koliko časa... Kmalu bojo nekaj hoteli od mene... Ampak kaj? Nočem več ostati tu... Še za izdajalca me bojo naredili, če me bojo pustili tu... Nekaj bom enkrat vendar moral reči... Jaz vendar nisem junak... Zdaj pa visim v zraku... Ampak ne bojo me, ne! Ne gestapo

ne naša varnostna! Ne Pukmajster ne Aleksander. Delal bom po svoji glavi, samo da si jo rešim. Se igrajo z mano... Eni in drugi... me opazujejo... Ne bojo... Samo, naj se nekaj zgodi, ne morem več čakati... Tu... sam... zaprt...

(Nekdo vtika ključ v ključavnico. Ludvik skoči po pištolo...)

LUDVIK: Nekdo vtika ključ. Vera... Vera?

(Odpro se vrata in skozi vstopi Liza.)

LUDVIK: Liza!

LIZA: Ludvik!

(Se gledata s pištolami v rokah.)

LUDVIK: (Bi rad omilil situacijo.) Lepo, da sekretar pričaka članico Organizacije s pištolo v roki.

LIZA: Kaj nisi na gestapu?

LUDVIK: Kakšen gestapo?

LIZA: Ne nori, Ludvik! Kaj si izdal, da so te izpustili!

LUDVIK: Nikdar nisem bil na gestapu.

LIZA: Ne laži! Ko so te pred tremi dnevi prijeli, je pričvilila k meni tvoja Vera in povedala, da so te prijeli... pred Mlekar-
no.

LUDVIK: To je bil samo trik! Moral sem na konferenco v Gorice! Nisem mogel povedati Veri, ker vedno sili vame z vprašanji... In če me dve noči ni, že misli, da so me prijeli ali pa da sem pri kaki ženski... Tako je ljubosumna...

LIZA: Ludvik, ti si bil na gestapu. Jaz ti ne verjamem. Izdajaš, kakor Jager!

LUDVIK: Tovarišica, Liza, ne dovolim ti tako govoriti z menoj! Jaz sem sekretar komiteja. Bil sem na konferenci v Goricah... in konec besed. Kje je moja žena? Na planini?

LIZA: Ni več na planini. Poslali smo jo daleč naprej, da ne bo v stiku s teboj. Tebi pa naj takoj povem, da ti nisem nikdar

zaupala! Vendar ti predlagam, da poberi šila in kopita, pojdi nekam daleč v partizane... magari v Bosno... samo čim dalje... če še nisi izdajalec...

LUDVIK: Nosem izdajalec!

LIZA: Če še nisi, pa boš.

LUDVIK: Zahtevam, da mi takoj najdeš zvezo z Aleksandrom. Povej mu, da čakam na zvezo z njim. O teh svojih blodnjah v zvezi z gestapom, pa boljše, da molčiš, drugače te bojo še obravnavali zaradi suma in razdora v organizaciji. Kajti tudi ti, Liza, boš ravnala tako, kot bo to zahtevala Organizacija. Partizanščina in ilegala, to ni divji zahod, draga Liza. Javi Aleksandru, da bom jutri čakal na zvezo na Zrnkovi kmetiji...

LIZA: Ne, tam pa ne! Nemci nekaj sumijo in opazujejo Zrnkovo. Ta kmetija je za nas predragocena. Zvečer pridi do kapele, pa te bo čakal kurir... Toda naj ti kar povem: vse bom povedala Aleksandru... in če te ne bo aretiral, ne bom zaupala niti njemu! Daj Verine cunje... (Pobere cunje...) Glej, da me ne izdaš!

LUDVIK: Liza, ti noriš!

LIZA: Ko bi le... izdajalec... (Gre.)

LUDVIK: A se je že začelo! Izdajalec! Ker sem izvršil Aleksandrovo zapoved! Pa še celo nič nisem izdal... Nič še niso hoteli izvedeti... pa že izdajalec. Toda, če bom kdaj koga izdal, bom to Lizo, to kmetico, to babo, ki se hoče vštuliti v organizacijo... mogoče je nevoščljiva, ker ni ona sekretarka... Samo da pridem do Aleksandra... Ali Liza ali jaz... Ali pa jo dam v roke Gestapa... Glej, kako moč imam... Če sa se torej bojim? (Pije.)

V. PLANINA

Varnostna. Aleksander, Mustafa, kasneje Liza.

MUSTAFA: Liza hoče govoriti z nama.

ALEKSANDER: Liza? In ravno zdaj, ko čakava sekretarja. Naj pride!

MUSTAFA: Kar naprej, tovarišica Liza!

LIZA: Zdravo! Naš novi sekretar Ludvik -- izdaja!

MUSTAFA: Sekretar izdaja?

LIZA: Ja.

ALEKSANDER: Počasi! Od kod pa ti tvoji podatki, Liza?

LIZA: Vera, njegova žena, je pritekla k meni in povedala, da so ga aretirali. Norela je od obupa! Nisem je več pustila nazaj v mesto. Povedala je, da so ga aretirali gestapovci pred Mlekarnarjem... Jaz pa sem ga včeraj videla v mestu prostega, doma je pil, ne upa si več ven... z njimi sodeluje.

ALEKSANDER: Zdaj pride sem gor. Ne bi prišel, če bi imel kaj za bregom.

LIZA: Oni ga pošiljajo.

MUSTAFA: Liza, ti bledeš! Zdaj sumiš že sekretarja.

LIZA: Vse, ki se niso raje pustili ubiti na gestapu, sumim. Vse, ki so prišli živi od tam!

~~ALEKSANDER: Ali nas nisi tudi ti obvestila, da je Jager izdal komite?~~

~~LIZA: Saj ga tudi je.~~

~~ALEKSANDER: In vendar so ga Nemci poslali v Dachau? V zahvalo.~~

~~LIZA: Ne vem... So se ga že hoteli odkrižati. In dveh ne potrebujejo, zdaj imajo Ludvika.~~

~~ALEKSANDER: In to veš tako zatrdno.~~

~~LIZA: Ja. Jaz imam nos.~~

~~ALEKSANDER: Liza, to ni divji zahod, kjer bi delal vsak na svojo roko. To je partizansčina, vse je organizirano.~~

~~LIZA: Čudno, tudi on mi je rekel, da to ni divji zahod.~~

MUSTAFA: Kdo?

LIZA: ~~Ludvik. Izdajalec. Če ne vi, ga bom likvidirala jaz!~~

ALEKSANDER: Liza, prav je, da si budna. Ampak te stvari so naša naloga. ~~Zdaj nam ga bojo pripeljali. Boljše, da se umakneš.~~ Midva bova govorila z njim. Ti pa brez skrbi delaj z njim naprej. V mestu je toliko nalog in ves kader smo izgubili... Zato ne smemo sejati sum^a v lastnih vrstah. S tem delamo uslugo sovražniku. Zdravo! Saj imaš konferenco AFŽ, ne?

LIZA: Zdravo! Grem, že grem... Ampak... on je Gestapovec. (gre.)

MUSTAFA: Zakaj je tako sigurna?

ALEKSANDER: Pusti babo, malo je zmešana. Zdaj misli, da je prišel njen čas. Petintridesetletna baba, pa se gre likvidatorko in ilegalko na svojo roko. Dva sina ima, dvanajst in petnajst let, pa je oba poslala v enote, daleč v stran, da bi je ne motila pri delu, pravi... Pred vojno pa se je razšla z možem, ker je bil komunist. Kdo bi jo zastopil? Ampak štren nama ne bo mešala.

MUSTAFA: Ampak, če je res prišel z Gestapa?

ALEKSANDER: Ne nori. Jaz sem ves čas v tesni zvezi. Bil je na posebni nalogi. V Goricah. Tudi midva bova morala tja. Razpresti moramo našo varnostno mrežo. Varnost, dragi moj, to je znanost, to so metode in principi. Ta Ludvik nama lahko veliko koristi... Jaz se zanesem nanj... Kar pomirjen bodi... Najboljše je, da greš za Lizo tja v Jabljanico na konferenco...

MUSTAFA: Vseeno bi bil raje tu, ko bo prišel osumljeni sekretar...

ALEKSANDER: Pusti, bom jaz govoril z njim. Jaz ga poznam...

MUSTAFA: Prav. Ampak vseeno me čudi, da je ženska tako prepričana... kaj pa če ima prav... Dobro ga pretipaj...

ALEKSANDER: Me menda ja ne boš učil... Od prvega dne organiziram našo službo, sem ji predan... jo, poskušam dvigniti iz diletantizma v stroko, zato ne smem nikomur nasedati. Vse mora iti

od mene, mislim od naju... Vsa mreža, metode... Tega Ludvika pa bom že vzel malo v precep. Ne skrbi.

(Mustafa gre.)

ALEKSANDER: (se malo uredi, vzame nekaj broširanih svežnjev papirja.)

Naj pride Ludvik!

LUDVIK: Smrt Fašizmu!

ALEKSANDER: Svoboda narodu! Zdravo! Sedi!

LUDVIK: Tovariš, Aleksander, jaz ne morem več. Ne grem več nazaj v mesto! Naši me sumničijo.

ALEKSANDER: Samo hladnokrvno, prosim! Si bil na Gestapu?

LUDVIK: Jager me je izdal. Samo on je vedel, da bom pri Mlekarnarju.

ALEKSANDER: Ali drugi vedo, da si bil na Gestapu?

LUDVIK: Drugi v mestu ne. Samo Liza.

ALEKSANDER: To bomo že uredili. Dogovoril se bom z njo. In zdaj povej, kaj si jim moral povedati, da so te izpustili!

LUDVIK: Nič.

ALEKSANDER: Prosim?

LUDVIK: Nič.

ALEKSANDER: Kako nič?

LUDVIK: Tako. Lepo! Nič. Zdaj pa me še ti sumi! Rekli so mi, naj se oglasim, ko mi bo sila! Zdaj pa nič... Me tudi ti sumiš, kaj? Hvala! Lepo! Jaz nisem kriv, jaz nisem nič izdal. Vračam vam sekretarstvo, raje tu v planini krompir lupim, ko organiziram ilegalo v tem prekletem nemčurskem mestu...

Jaz ne bom izdajalec. Ne prenesem sumničenj!

ALEKSANDER: Tišina! Ohrani živce, prosim! Saj nisi izdajalec! Moj sodelavec si.

LUDVIK: Misliš, da ne vem, kako je. Že zdaj mi ne verjameš, da niso nič hoteli od mene. Kaj bojo hoteli, saj že vse vedo. In glej, kaj mi je nocoj nekdo potisnil pod vrati v sobo.

4. Mislim, da je bila Liza... Jaz tega ne vzdržim. "Odlok
SNOO glede zaščite:"

1.

- Izdajalci se kaznujejo s smrtjo.

2.

- Izdajalec je, kdor stopi neposredno ali posredno v stik
z oblastniki okupatorjev ali z drugimi sovražniki svobode
slovenskega naroda...

3.

- S smrtjo se kaznuje, kdor izda neposredno ali posredno
oblastem okupatorjev tajnosti organizacije..."

ALEKSANDER: Dovolj, porka madona! Odlok sem razposlal jaz, pa mi ga ni treba brati. Verjamem ti, da so te kar tako izpustili, čeravno je čudno. Ne izgublaj živcev! S tabo mislim organizirati našo službo v mestu in sicer mi boš zbral čimveč podatkov o Gestapu. Vem, da imajo štiri oddelke, vem, kako zaslišujejo... Da imajo v Berlinu o vsakem svojem špijonu posebno kartoteko. Gestapo je policijski stroj. Je sistem, ki je takorekoč popoln. Mi moramo zgraditi enakega. Popolnega. Boljšega. Zato potrebujemo zanesljive ljudi. Take, kot si ti. Jaz bom ustvaril našo varnostno na mojem področju tako, da bojo kar zijali. Prodrl bom v Gestapo, aretiral bom hauptsturmführerja in druge. Odkril bom vse izdajalce... Vidiš, kaj dela Gestapo! Jagra so poslali v taborišče, čeprav je delal za njih. Zakaj? Vidiš, to moram odkriti. In ti mi moraš pomagati. Tebe so izpustili, ne da bi kaj povedal! Zakaj? Nova uganka. In ko bom imel odgovore na vsa ta vprašanja, ko bo moja varnostna močna, bo na našem področju red, bom enak Gestapu, premagal ga bom... Naš cilj je sedaj dobra varnostna služba... Če te bojo spet nadlegovali, povej, da se je recimo Milan umaknil v planino... da je Jager delal tudi za nas...

LUDVIK: Veš kaj, oni niso otročji... To si ti prelahko predstavljaš..

ALEKSANDER: Ludvik, ti sprejemaš direktive samo od mene in od oblastnega komiteja. Delaj naprej kot ilegalec, ko pa bojo spet prišli po tebe, veš, kaj ti je napraviti. Priti spet ven in mi vse javiti... S svojimi sodelavci delaj, kot da ni nič... Zlasti z Lizo, da ji bomo razkadili sume in ti bo spet zaupala...

LUDVIK: Ona mi ne bo nikdar več zaupala.

ALEKSANDER: Bo. Jutri ji napovej sestanek in delajta naprej! Saj sta mislila ustanoviti novo tehniko...

LUDVIK: Ja. Imava že bunker na neki kmetiji. Samo midva veva zanj. Lahko pa ti povem...

ALEKSANDER: Slaba varnostna bi bil, če bi sam ne izvohal... Zdaj pa pojdi. O pogovoru z menoj pa niti besede. Tudi če bi te mučili. Tudi če bi te ubili. Samo to bi bila izdaja. Vse ostalo pa je tvoja zadolžitev. Vendar glej, da pravi ljudje ne bojo trpeli. Smrt fašizmu...

LUDVIK: Ne grem rad nazaj.

ALEKSANDER: Jutri imej sestanek z Lizo, ko da se ni nič zgodilo.

LUDVIK: Smrt fašizmu... (Gre.)

ALEKSANDER vzame z mize neke sheme gestapovskih oddelkov, jih obesi na steno in proučuje...

ALEKSANDER: Hej, Sokol, pripelji mi podoficirja Varnostne...!
(Gleda načrte in sheme, ko prideta Mustafa in še en vojak...)

ALEKSANDER: Poskrbita vse potrebno, da bo nekdo v mestu opazoval sekretarja...

MUSTAFA: Prav. Liza nama je govorila o vsem mogočem...

VOJAK: (pri vratih...) Liza, tovarišica Liza hoče govoriti s tabo.

ALEKSANDER: Naj vstopi!

LIZA: Zdravo!

ALEKSANDER: Nisi na konferenci AFŽ v Jablanci?

LIZA: Ne vem, ampak zazdelo se mi je, da si imel tu Ludvika. Pa bi ga rada nekaj pred teboj vprašala. Kako je prišel z Gestapa?

ALEKSANDER: Liza, sem ti rekel ne nori! Delaj z njim naprej, sestani se in skupaj poravnajta račune. Ali nista skupaj ustanavljala nove tehnike?

LIZA: Če se sestanem z njim, ne bo prišel on, ampak Gestapo.

ALEKSANDER: Mi smo varnostna služba in vemo, kje bo Gestapo in kje ga ne bo. Na sestanek s tovarišem Ludvikom ga ne bo.

LIZA: Fant, koliko si pa star. Triindvajset! In že vse veš...

ALEKSANDER: Protestiram! Ne boš tako govorila z menoj, zate nisem noben fant, ampak tovariš.

LIZA: Torej, tovariš fant! Veš, kaj me zanima? Kdo je zadaj in kaj? Ker tu nekaj smrdi. Meni, ki govorim resnico, ne verjamete, njemu, ki izdaja, verjamete. Toda tudi to bom izvohal. Samo da ti ne bo potem žal. Zdravo! (se obrne in gre.)

ALEKSANDER: To pa je jezik! Čim dalje od naših stvari jo moramo držati. Kaj se le vtikuje. Košati pa se ti doli med ilegalci, še sem gor prihaja delat zgago.

MUSTAFA: Ampak, nekaj ve, da mu ne verjame.

ALEKSANDER: Seveda ve. Tudi jaz vem. Ne mislite, da tudi njega ne nadziram. Ampak za zdaj potrebujemo Ludvika v mestu. Tako, in o tem ne bom več debatiral!

VI. PRI ZRNKOVIH

Zrnkova, njena hči Julka, Liza, kasneje esesovci...

LIZA: Torej me še ni iskal?

JULKA: Saj si rekla, da zdaj pride.

LIZA: In nista nikogar drugega videli okrog hiše.

- ZRNKOVA: Povej, kaj sumiš! Vidim, da si nemirna.
- LIZA: Mislim, da Ludvik izdaja.
- JULKA: Kaj noriš, Liza! On je naš rajonski sekretar... Na naš okoliš prihaja in vodi sestanke!
- LIZA: Pazi, da ne bo vsa Jablanca zletela v zrak ali pa zgorela z vsemi terenci vred.
- JULKA: Ne dovolim, Liza, da tako govoriš.
- LIZA: Poslušaj, dekle! Zdaj sem zmenjena z njim. Tu pri vas. Poleg vaju dveh ve samo on za bunker poleg greznice. Sporočil mi je, naj ga čakam v bunkerju. Prepričana sem, da ne bo prišel, ampak bo poslal Švabe. Kar miruj, Julka, zdaj jaz govorim! Še za vaju bo hudo. Mogoče me bojo našli in ubili. To bi namreč Ludvik rad, ker vem jaz edina, da izdaja. Če bo prišel sam, bom stopila pred njega in se mu opravičila. Ker pa sem prepričana, da izdaja, ne bom čakala ne v bunkerju ne tu, ampak se bom skrila nekje zunaj! Tako da še vedve ne bosta vedeli, kje. Če me bojo ubili, me pač bojo. Samo vedve nič ne izdajta!
- JULKA: Ti govoriš, kakor da te je že izdal.
- LIZA: Ne zagovarjaj ga. Mogoče ti je všeč, ampak pazi se.
- JULKA: Kaj všeč, z njim sem povezana... Ampak izdajalec ni...
- ZRNKOVA: Julka, tiho!
- LIZA: Tako. Zdaj grem ven... Če bo prišel sam, priidi ti Zrnkova ven in trikrat pokliči vašega psa "Tiger na na, Tiger na na, Tiger na na..." Toda šele, ko bo eno uro tu...
- ZRNKOVA: Zakaj ga sumiš, Liza!
- LIZA: Moja stvar. Bodita previdni! Zdaj grem. Skrila se bom tako, da me tudi vedve ne bosta našli. (Gre.)
- Julka: Da je ni sram! Zdaj sumi že sekretarja komiteja. Ljubosumna je, ker je pametnejši, ker je inženir, ona pa navadna

kmetica.

ZRNKOVA: Tudi medve sva kmetici. Ne prenašli se!

JULKA: Poznam ga. Še pred dnevi smo imeli sestanek. Kako je bil strog zaradi premajhne konspiracije. Divji, ker je nekdo izdal komite... Da bi on izdajal...

ZRNKOVA: Jaz ne vem, Julka! Sama veš, da ti nisem branila, čeravno ni prav, da ste komunisti zavrgli boga. Bog je naša edina tolažba, če že ne rešitev.

JULKA: Mama, ne bova spet začeli.

ZRNKOVA: Pusti, naj povem. Očeta in moža nimava več, samo tebe imam... Ti si poštena in zaupljiva... Ne verjemi vsem, posebno ne moškim...

JULKA: Ampak on je skeretar!
(Zunaj lajanje psa, potem ropot motorjev s prikolico in avto... Obkoljajo hišo...)

ZRNKOVA: Jezus! Švabi!

JULKA: Ni res...

ZRNKOVA: Ničesar ne bova izdali.

JULKA: Ludvik izdajalec.

PILLZ: (Vdre v sobo še z dvema esesovcema) Wo ist Liza? Kje je Liza?

ZRNKOVA: Kaj je!

PILLZ: Heil Hitler. Kje je Liza?

ZRNKOVA: Kakšna Liza?

PILLZ: Baba, povej, kje je Liza! Ali ti zažgemo hišo nad glavo, pa še vajudve spečemo.

JULKA: Tu ni nobene Lize!

ZRNKOVA: Sami sva.

PILLZ: Kje je gazda?

ZRNKOVA: V grobu. Deset let.
(Esesovca iščeta po sobi in nič ne najdet.)

PILLZ: (Repetira mašince) Kje je Liza?

ZRNKOVA: Saj vam praviva, da ne veva, kakšna Liza.

PILLZ: Ne veste, kje je Liza, potem pa vsaj vesta, kje je bunker, kaj! Marš ven, pa poglejmo bunker. (Esesovcema.) Vse preiščita. Reci drugim, naj preiščejo štaló, seno, drvarnico... vse. Marš babi, ven! Poglejmo za greznico, če se ni sam naredil kak bunker...

(Ju suva ven. Zunaj kletve, lajanje... Esesovec priteče v sobo in še nekaj išče... Zunaj kriki. Tepejo ženski. Slišimo

PILLZA: Lizo, hočem! Lizo! Vse preiščite! Baba, povej, kje je! Zažgali bomo vse skup... Tebe mala, bomo odpeljali! Tebe! A tudi bunker so drugi zgradili, ne! Hände hoch! Prekleti pes, ustrelí ga, kaj laja!" Slišimo strel. Potem prisuva ženski nazaj v sobo. Razmrščeni, Zrnkova krvava po obrazu.)

PILLZ: Tak, tebe bomo vzeli! Vidiš stara, kaj delaš! Povej, kje je Liza, pa ti ne odpeljemo hčerke.

ESESOVEC: (Vstopi) Niks!

PILLZ: Saj ne znate iskati!

ESESOVEC: Vse smo preiskali. Vse. Seno smo prebodli z bajoneti, v kletí smo razmetali stvari, sestrelili sode. Ni je...

PILLZ: Zveži smrkljo. Gremo!
(Esesovec zveže Julko.)

JULKA: Na svidenje, mama.

ZRNKOVA: Z bogom, Julka, Pazi se!

PILLZ: Nič na svidenje. Ubili te bomo, v lager te bomo poslali...

ZRNKOVA: Čakaj, Julka! Na jopo! Ne boj se, nedolžna si!

PILLZ: Kuš, stara! Marš!
(Odsuvajo Julko s hiše...)

JULKA: Mama! (Potem slišimo kako prižgejo motorje in se odpeljejo! Zrnkova poklekne pred Kristusa v kotu...)

- ZRNKOVA: Oče naš, kateri si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, zgori se tvoja volja, naj bo mir na svetu in naj spustijo Julko, amen.
- Zdrava Marija, milosti polna, prosi za nas, zdaj v vojni in ob naši smrtni uri, amen!
- Zdrava Marija, reši mojo Juliko in naj bo že enkrat konec vojne, amen.
- Oče naš, kateri si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime...
- LIZA: (z revolverjem v roki stopi v hišo... Zrnkova jo vidi...) Hvala ti!
- ZRNKOVA: Kje si bila skrita, da te niso našli...?
- LIZA: Bi rada, da bi me odpeljali namesto Julke! Tudi jaz bi raje vedela. Oprosti mi. Ampak jaz moram dobiti v roke tega Ludvika, veš... Oprosti mi, ker prinašam nesrečo v tvojo hišo.
- ZRNKOVA: Pusti Liza, saj ne prinašaš nesreče ti! Ampak oni!
- LIZA: Nisi jezna?
- ZRNKOVA: Kaj bom jezna nate. Upam, da se bo Julka dobro držala.
- LIZA: Tudi jaz upam.
- ZRNKOVA: Misliš, da Ludvik res izdaja?
- LIZA: Samo on in jaz veva za bunker... Hvala bogu, da se nisem skrila v bunker. Bila sem zakopana v seno, tako blizu, glej, so prebadali z bajoneti. V eni roki sem imela bombo, ki bi jo vrgla v tistega, ki bi me razkril, v drugi revolver, s katerim bi sama sebe...
- ZRNKOVA: Kaj bo z Julko?
- LIZA: Ne vemo. Dokazov nimajo, razen Ludvikovega izdajstva... In včeraj so ga imeli naši na planini. Zgrizla bi se...
- ZRNKOVA: (Spet poklekne) Oče nas, vrni Juliko, edinega otroka, saj si vseomogočen...
- LIZA: (poklekne) Veš, jaz ne verjamem v boga, ampak če klečim, ne more škoditi.

VII. GESTAPO. DRUGIČ,

Gestapo. Pukmajster in Ludvik. Ludvik stoji pred ogledalom v esesovski uniformi, si lepi brke, spreminja frizuro, nadeva očala.

PUKMAJSTER: Ne mati ne žena vas ne bi prepoznali!

LUDVIK: Vendar imam tremo. Kaj če me kdo od zaprtih prepozna?

PUKMAJSTER: Brez skrbi. Če vas bo prepoznal, pač ne bo nikdar več govoril. (Telefon, Pukmajster dvigne...) Kaj? Nič! Naj pride gor! (Odloži). Ludvik, kaj praviš na to: Lize ni bilo pri tisti hiši!

LUDVIK: Nemogoče!

PUKMAJSTER: Ni je bilo. Pillz javlja.

LUDVIK: Niso dovolj iskali!

PUKMAJSTER: Zatrdil si nam, da bomo dobili ilegalko Lizo. Kje je?

LUDVIK: Moram vam povedati, da bi si jaz veliko bolj kot vi želel, da bi bila tu. Če ne živa, pa vsaj mrtva!

PUKMAJSTER: Bomo videli. Sicer pa bo Pilz vsak čas tu! Ne, vsak čas, saj je že!

PILLZ: Heil Hitler! Nič! Ni bilo Lize.

LUDVIK: Kako je bilo?

PILLZ: (gleda Ludvika.) In kdo ste vi?

PUKMAJSTER: Vidite, Ludvik, on vas ni prepoznal, torej vas tudi drugi ne bojo.

PILLZ: Lize ni bilo!

LUDVIK: Slišim. Mogoče je zasumila. Saj vam pravim, da mi več ne verjamejo. Tu v mestu ja, ampak oni gori ne več.

PILLZ: Herr obersturmfürer, ali mi lahko date kozarček konjaka?

PUKMAJSTER: Ja! Saj sem pozabil! Nocoj ste lahko prosti, Pillz! Saj ste se nadelali.

PILLZ: Zakaj prost! Zasliševali bomo. Tudi s seboj sem pripeljal

nekaj novih, ker ni bilo Lize.

LUDVIK: Koga?

PILLZ: Boste že videli.

PUKMAJSTER: (Nalije) Prost!

PILLZ: Prost!

LUDVIK: Živeli!

PILLZ: Živeli! Živeli? Haha, živeli? Ta Liza me je pa res začela zanimati. Nocoj nas je nekako prevarala. Slutil sem, da je tam nekje, pa je nismo našli.

PUKMAJSTER: Vse bi morali zažgati.

PILLZ: Ludvik nas je prosil, naj stari nič ne napravimo. Mogoče jo bomo še potrebovali. Ali bomo začeli zasliševati? Bil sem spodaj... Tisti Pankracij še vedno noče nič izdati...

PUKMAJSTER: (telefon) Ja, Hansi, gremo, po vrstnem redu... Pillz, dajte mi zapiske... (Lista)

PILLZ: Gospod Sturmfürer! V nedeljo bomo praznovali moj sedemintrideseti rojstni dan. Pri Vajngerlu! Vabim vas.

PUKMAJSTER: Mi je res žal. Moram v Graz! Nek hudič tu me osira. Javlja jo v Graz, da samo filozofiramo in nič ne likvidiramo. Baje sem teoretik in ne praktik. Tako pišejo za mojim hrbtom, Pillz.

PILLZ: (hitro) In vi Ludvik! Tudi vas vabim. V nedeljo popoldne pri Vajngerlu!

LUDVIK: Velika čast mi je, da me vabite. Vendar ne morem. Videli bi me, razširilo bi se po mestu in nikdar bi nič več ne izvedel. Ne pozabite, da sem le sekretar Organizacije. Ne smem biti nepreviden. Podnevi ne morem biti vaš!

PUKMAJSTER: Pillz, pustite Ludvika... On je naš nočni pomočnik.

LUDVIK: Že tako sem komaj dopovedal sodelavcem, da se dobivamo podnevi. Podnevi Gestapo zaslišuje in piše. Ponoči je na ulici in v zasedi. Žal mi je, ne morem.

PUKMAJSTER: Torej, herr Pillz, v nedeljo boste pač sami s svojimi fanti ob dveh pri Vajngerlu. Ne, Ludvik?

LUDVIK: Ja.

PUKMAJSTER: Tu so! Ludvik, vi se oglasite zadnji... Če bo t reba, drugače pa opazujte!

LUDVIK: Saj videl bi jih rad, kolege komuniste, kako se držijo.
(Esesovec sune v sobo Pankracija.)

PUKMAJSTER: O, že spet vi, že spet midva, tovarišč Pankracij!
(Pankracij je pretepen, ves moker, krvav in seveda molčeš.)

PUKMAJSTER: Mogoče ste si premislili, mogoče ste se spomnili, kje ste dobili letake? Kdo je Liza? Kdo sekretar Ludvik? Kam so šle marke za OF?

PANKRACIJ: (molči)

PUKMAJSTER: Mi je res žal... Jaz torej ne morem nič več... Pillz, prevzemite, odpeljite ga spet nazaj dol našim fantom in vrnite se s podatki! Ali pa mi ga več ne omenjajte živega. Mi je res žal, tovarišč Pankracij.

PILLZ: (pristopi in udari Pankracija.) Si videl, svinja banditska, užalil si obersturmfürerja, ki ti je podal roko! Jaz nisem tak, da veš. Meni boš spregovoril. Jaz nisem kak zajebani humanist, da veš. Jaz sem policaj...

LUDVIK: Pankracij... Spregovori... Jaz te poznam in vem, da veš. Ti veš, kdo je Liza in kje se nahaja! Ti veš, kdo je Milan! Kje je tiskarna!
Ali poznaš Ludvika, sekretarja komiteja? Kje bi ga dobili? Ne poznaš? Mar nista imela včeraj ob devetih sestank v Mlekarnarjevi kleti... (Molk.)

LUDVIK: Nič ne veš, o tem...

PANKRACIJ: Ludvik... Ti si Ludvik! Ti... svinja... Izdajaš! Izdajalec!

LUDVIK: Kaj tuliš! (Ga udari!)

PANKRACIJ: Slovenec, ki dela za Švabe!

PILLZ: Gor! Marš ven!!!

PUKMAJSTER: Odpelji ga, odpeljite ga... Ta je že skočil z okna na dvorišče! Marš ven z njim. Skoz okno z njim...

(Gestapovec odpelje Pankracija...)

LUDVIK: Svinja, prepoznal me je! Prepoznal! Vsi me bodo prepoznali!

PUKMAJSTER: Brez panike. Te je pač prepoznal... Si slišal, v nedeljo bo Pillz pri Vajngerlu!

LUDVIK: Ja. In?

PUKMAJSTER: Nič in!

PILLZ: (se vrne) Raztreščil se je, kurba banditska! Šprio!

PUKMAJSTER: Naprej, Pillz!

(Pillz gre ven in se takoj vrne z gestapovcem, ki potisne v sobo Julko.)

PILLZ: To je nekaj, kar smo pripeljali namesto Lize!

(Tudi Julka je izmučena, malo krvava.)

PUKMAJSTER: Kaj ste pa delali z dekletom, zaboga! Izvolite kozarec konjaka! (Ji ponudi kozarec.)

JULKA: (noče vzeti.)

PUKMAJSTER: Odklanjaš pijačo, deklica! Še prosila boš zanjo. Ampak se ne mudi, mi imamao veliko časa... Ne bo nas še vzel hudič... niti rdeči komunistični Lucifer ne... Še te bomo zasliševali, kaj Pillz? Kaj bi sploh radi izvedeli od nje, Pillz?

PILLZ: Kdo je Liza? Kje je Liza?

JULKA: Sem že rekla, da ne poznam nobene Lize!

PILLZ: Kdo je zbetoniral tisti bunker...

JULKA: (molči)

PILLZ: Kdo je Ludvik? Kakšno funkcijo si imela v Jablanci, ti? Kolikokrat si že videla Lizo in kolikokrat Ludvika...

- JULKA: Ne poznam nobenega Ludvika in nobene Lize!
- PILLZ: (jo udari) Kurba banditska, koga ne poznaš... Hočeš, da ti jih pripeljem pred nos...
- LUDVIK: Herr Pukmajster, dovolite, da jaz govorim z njo! Dajte mi četrto ure in govorila bo. Bo, jaz garantiram. Pustite naju sama!
- PUKMAJSTER: Naj bo. Pillz, greva v kantino. Čez petnajst minut!
- PILLZ: Če ne bo pela, jo bom jaz sam prevzel... (Gresta.)
- LUDVIK: Ti si Julka, ne?
- JULKA: (Molči.)
- LUDVIK: Jutri zjutraj te bojo ustrelili, če ne boš spregovorila.
- JULKA: Upam.
- LUDVIK: Julka, jaz te poznam!
- JULKA: Jaz pa vas ne... Zdi se mi, da sem že slišala ta glas... ampak jaz ne poznam gestapovcev.
- LUDVIK: Julka! Spregovori! Hočem te rešiti! Povej jim, kdo je Liza in kdo Ludvik.
- JULKA: Nobenega ne poznam.
- LUDVIK: Ne nori! Ali vejo, da si rajonska sekretarka?
- JULKA: Se vam blede? Kakšna sekretarka?
- LUDVIK: Julka, to je blaznost! To je ja Gestapo. Oni že vse vejo, vejo vse brez tebe... vedo, kdo je Golob Taubi, kdo Ludvik... Gestapo ve vse... Ti sploh ne moreš nič več izdati, ti si tu le na preizkušnji... Ti povej samo to, kar ti bom jaz naštel... To, kar že vejo. In tako si boš rešila življenje.
- JULKA: (Molči.)
- LUDVIK: Nočeš?
- JULKA: Kdo si, provokator?
- LUDVIK: Poznaš Ludvika!

JULKA: Ne poznam.

LUDVIK: Sekretarja mestnega komiteja, ki je prihajal k vam na teren... Zadnjič je govoril o konspiraciji in ti rekel, da imaš lepe lase...

JULKA: Kdo si, prikazen?

LUDVIK: Nekdo, ki te hoče rešiti.

JULKA: Nočem, da me kdo reši!

LUDVIK: Julka, ne nori! Glej!

(Si sname očala, brke, gestapovsko kapo, si uredi frizuro po starem...)

LUDVIK: (Se zadere) Sem glej!

(Julka vstane, prestrašena se odmika k steni...)

JULKA: Ludvik, izdajalec... Liza je rekla... pa nisem verjela... Ludvik izdajalec...

LUDVIK: Julka, Liza je trdila, da sem izdajalec, kaj? Ampak, jaz delam za naše, tudi tu... tudi tu... Kaj ne razumeš, da zdaj ne morem govoriti o tem... Dobili so me, tako kot tebe... Ampak nič ne izdam... Pomagam našim, delam po posebnem nalogu naše varnostne...

JULKA: In Lizo si izdal po nalogu naše varnostne?

LUDVIK: Liza, to je nekaj drugega! Ne morem ti zdaj govoriti o tem. Veš, oni vejo vse brez naju... Gestapo je nemški stroj, nezmočljiv, možganski stroj... Samo jaz sem pametnejši od njih...

JULKA: Ludvik - izdajalec!

LUDVIK: Ne izdajalec! Naš človek, mi reci, s posebno nalogo. In s posebno pametjo. Pametnejši, kot ti tu. Rešil sem si kožo in tebi jo bom rešil, povedala pa ne bova ničesar takega, česar še ne vejo. Tudi ti si reši kožo, potem bova vse drugo uredila. Saj nimaš pravice uničiti svojega mladega ži-

vljenja, to bi bil greh, saj se nisi sama naredila... To, da prideš živa od tod, to ni izdajstvo, to je borba za življenje. Čim več nas ostane živih, tem več se nas lahko bori. Samo življenje si reši. O ostalem se pogovoriva jutri. Človek se mora ohraniti...

JULKA: Za njih delaš?

LUDVIK: Samo na videz. V resnici delam za naše, kaj ne razumeš.

JULKA: Liza je rekla...

LUDVIK: Liza nič ne razume...

JULKA: Kaj jim naj povem?

LUDVIK: Kar sem rekel. Povej, kaj veš o meni, o Lizi, o padlem komiteju, o tistih, ki so varni naplanini. Izmikaj se vsemu drugemu... Kaj ne vidiš, da je to del boja...

JULKA: Naj bo. Upam, da delam prav.

LUDVIK: (Stopi med vrata) Herr Obersturmfürer! Herr Pukmajster!
Pillz!

PUKMAJSTER in PILLZ s sendviči.

LUDVIK: Pridite! Govorila bo!

(Pukmajster in Pillz vstopita. Z njima vstopi dekle, tipkarica.)

PILLZ: Ime in priimek!

JULKA: Julka Zrnko.

DEKLE: Ponovi!

JULKA: Julka Zrnko!

PILLZ: Rojena?

JULKA: 4. junija 1922

PILLZ: Očetovo ime...?

VIII. LUDVIKOVA SOBA

Ludvikova soba je vsa razmetana. Flaše, ogledala, zaboji na tleh ... Zložena obleka... tudi esesovski plašč in kapa, bel trenčko plašč in "ilegalni klobuk"... Ludvik vstane... hodi na pol gol... Pije... Na drugem koncu spi Julka...

Odgrne črno zaveso na oknu. Oprezuje, potem spet zagrne in pije.

LUDVIK: November... (Gleda, kaj bi oblekel... Obuje škornje... kar na spodnje hlače, si ogrne plašč in da na glavo esesovsko kapo. Koraka po sobi... Gre do Julke, ki nemirno spi... Jo podregne....)

JULKA: Ne priznam, ne, ne, nič ne priznam... ne, nič ne vem, ne vem, kdo je Ludvik... auuu... mama... nič...

LUDVIK: Hej, dekle... Ne boj se! (Jo strese, vendar Julka ne pride k sebi...)

JULKA: Kdo si... gestapovec... ne me ubit... jaz nič ne vem, jaz nič ne vem... (Prijemlje jo panika.)

LUDVIK: Julka! Daj no, Julka! To sem jaz... Ludvik... sodelavec naših, le oblečen kot esesovec...

JULKA: Torej si... torej si gestapovec... Saj sem vedela... pusti me oditi...

LUDVIK: (malo poražen) Kaj ne razumeš, da se šalim!

JULKA: Kako se lahko šališ s takimi stvarmi!

LUDVIK: Hotel sem te samo malo prestrašiti.

JULKA: Prestrašiti... Še preveč sem prestrašena... Še nikdar nisem bila sama z moškim v sobi... Lahko si misliš, kako sem se prestrašila včeraj, ko si si snel očala in brke... Prestrašila sem se, da je res, kar si nam ti sam govoril na sestankih, da so nekateri med nami izdajalci. Jaz sem pa vsakemu verjela... Potem pa je Liza trdila, da si ti izda-

jalec... Čisto sem bila zmešana. Zase sem vedela, da ne bom nič izdala... In potem ti... začel se mi je že rušiti svet... Ko pa si povedal, da si med gestapovci s posebno nalogo, sem ti že spet verjela... Zato me zdaj raje ne straši več... Prosim, ne straši me več...

LUDVIK: In jaz te prosim, ne boj se me več!

JULKA: Ne bom... Samo odloži to... to...

LUDVIK: Jawohl!...

(Gre od nje do stola, kjer sezuje škornje, da z glave kapo in odvrže plašč. Zdaj obstoji napol gol, Julka se obrne v stran... Ludvik pa si začne oblačiti hlače, srajco, nizke čevlje...)

LUDVIK: Ne obračaj oči... Glej, kako se agent spreminja v ilegalca...

(Julka ga zopet gleda...)

LUDVIK: Še trenčko plašč, klobuk... in tu je ilegalec Ludvik...

JULKA: Spet si tak, kot sem te poznala... Pred aretacijo.

LUDVIK: Pred rešitvijo... Daj, še bova zalila, da sva oba lepo zdrava in cela, čeravno sva že bila v krempljih gestapa.
(Nalije vino in ga nese k postelji...)

JULKA: Saj sva že sinoči pila... Mene še boli glava... Nisem vaje-na...

LUDVIK: Samo enkrat - se človek še drugič rodi...

JULKA: Kako drugič... In midva tu pijeva... jaz pa moram takoj domov, k mami, k našim...

LUDVIK: Veš, kaj mala... moram ti že reči, da tako enostavne te stvari niso... Ti zdaj ne moreš nikamor!

JULKA: Zakaj ne! (Vstane!) Jaz grem od tod. Domov!

LUDVIK: Sedi, deklica, in poslušaj! Kam boš šla? Domov? In kaj boš rekla recimo Lizi, ki bo prišla in te našla zdravo in čilo, čeprav te je odpeljal gestapo?

- JULKA: Kaj! Povedala ji bom! Kako se moti glede tebe, kako delaš za nas in kako prekleto nevarno igro moraš igrati...
- LUDVIK: In misliš, da ti bo verjela? Pa ne samo Liza! Tudi drugi...
- JULKA: Kaj hočeš reči s tem?
- LUDVIK: Julka, midva sva odslej nekaj posebnega. Vsaj dokler ne odideva na planino. Jutri bom poiskal zvezo z Aleksandrom. Z njim se moram dogovoriti. Mislim, da ne bova mogla biti več dolgo tu... Prišli mi bodo na sled. Morava k našim. Samo prej mora Aleksander gori vse urediti, da naju ne bojo sumili.
- JULKA: Zakaj je bila Liza tako prepričana, da izdajaš?
- LUDVIK: Pusti Lizo!
- JULKA: Poslušaj! Zakaj te takrat ni bilo k nam? Kako, da so prišli gestapovci? Kaj si izdal Lizo? Vidva se ne marata...
- LUDVIK: Ne sprašuj teh reči!
- JULKA: Ne, povej mi! Hočem vedeti. Liza je rekla, da vesta samo vidva za bunker, da je zmenjena s tabo! In, če bojo prišli Švabi, potem si izdajalec, je rekla.
- LUDVIK: Liza več škodi, kot koristi naši stvari.
- JULKA: Liza škodi!? Ona, ki spravlja hrano na planino, ki zdravi ranjence v svoji kleti, ki opravi vse delo na terenu...
- LUDVIK: To so zapletene stvari. Naši niso preveč zadovoljni z njo, ker dela preveč na svojo roko!
- JULKA: In ti si jo zato izdal?
- LUDVIK: Nekaj moram od časa do časa "podariti" tudi Pukmajstru!
- JULKA: In tisti tvoj varnostni... Aleksander... ali on ve, to z Lizo... da si jo "podaril" Pukmajstru!
- LUDVIK: Ne, ne ve še!
- JULKA: Saj te bo dal ustreliti, ko bo izvedel, koga si izdal!
- LUDVIK: Brez skrbi, ne bo! Prvič Lize niso dobili in tega ne ve

nihče razen mene in tebe. Vendar ti zdaj ne moreš več povedati. Sama si v moji situaciji!

JULKA: Ludvik, spet se te bojim.

LUDVIK: In drugič... Jutri se sestanem z Aleksandrom. Povedal mu bom, kje bo dobil v roke Pillza, Pukmajstrovega pomočnika, unter-scharführerja Gestapa! Vidiš, to pa je moja druga podoba, ta v trenčku in klobuku, ki jo vidiš, zdaj pred sabo...

JULKA: Bojim se... Bojim se... to ni dobro... to izdajanje...

LUDVIK: Veš, dekle, naša borba ni enostavna in ima sto obrazov... Vi, na terenu, tvoja mama, Liza, ti, Milan... vidite samo enega.

JULKA: Tudi ti imaš več obrazov...

LUDVIK: Kaj so ti zoprni, ti moji obrazi?

JULKA: Ne! Ta obraz, ki ga vidim zdaj, ta mi je drag, nanj se zanesem, ta mi vpliva zaupanje, Ludvik... vseh ostalih pa se bojim... Kako moreš prepračunano izdati Lizo, da bi ti gestapovci še bolj zaupali... kakšen tvoj obraz je to... povej?

LUDVIK: Zdaj pa prosim, enkrat za vselej, dovolj o tej hudičevi Lizi. Saj se mi mota pod nogami, kamorkoli stopim... In tudi ti boš imela težave z njo, boš videla!

JULKA: Saj prav, ne jezi se... Povej mi, kaj bo z mano!

LUDVIK: Ti si že od včera moja sodelavka, Julka! Samo - brezpogojno mi moraš zaupati in mi verjeti... Res si bova včasih nadela obraz izdajalca... boš videla, da je to hudičevó težko, toda tudi sladkonevarno! To je igra na življenje in smrt. Lahko je biti partizan na planini, lahko talec, ki te z zavezanimi očmi ustrelijo, lahko terenec, kakor Liza... težko je biti izdajalec... najtežje... in vidiš, tudi to nalogo mora nekdo sprejeti, če je potrebno...

JULKA: Hočeš reči, da je potrebno, naj bom izdajalka!

- LUDVIK: Ne! Ti ne boš izdajalka... ti boš samo moja sodelavka... jaz pa sem sodelavec drugih... Ko bojo naši dobili Pillza, bova pa tudi midva zapustila mesto, odšla na planino, tam bo Aleksander vse razčistil... boš, videla, vsi naju bojo spoštovali, obravnavali kot junaka... Če bi pa šla zdaj med svoje, bi videla, kako bi te sprejeli, kako sumničili, kako bi te izločili iz svojih vrst. Jaz sem vse to že skusil.
- JULKA: Saj ti verjamem... Tako pameten si!
- LUDVIK: Torej se me ne boj in mi zaupaj, Julka!
(Sede k njej, nazdravita in pijeta.!)
- LUDVIK: Ne zdravje Pillza, ki bo jutri v naših rokah! Na zdravje najinih načrtov...
- JULKA: Na zdravje!... Jaz pa nazdravljam najinemu odhodu na planino. Naj se čimprej zgodi... tam ne bom ko v ječi...
- LUDVIK: Ne smeš se počutiti tu kot v ječi... Pri meni si... Gori ne biva več skupaj... Tu sva sama svoja...
- JULKA: In če se vrne tvoja žena...?
- LUDVIK: V partizanih je. Daleč v stran.
- JULKA: Kaj bo rekla, če me najde tu!
- LUDVIK: Naj te ne moti, moja žena. Zelo sem vesel, da sva skupaj! Veš.
- JULKA: Saj sem tudi jaz... Vedno si mi bil všeč, ko si prihajal iz mesta k nam na teren.
- LUDVIK: Tvoj skrivni pogled me je pekel...
- JULKA: Kaj si videl, da te gledam.
- LUDVIK: Jaz vidim vse. Tudi to, da se me še vedno bojiš in da se me kljub temu potihoma želiš!
- JULKA: Ludvik... ni res...
- LUDVIK: (Jo objame, stiska, poljublja...) Kaj ni res? Kaj ni res... povej!
- JULKA: (Se neprepričljivo brani) To... to... ni res... da si želim.

LUDVIK: Tiho, moja mala... tiho...

JULKA: Ne... ne...

LUDVIK: Kaj je?

JULKA: (Pokaže na sliko.) Tvoja žena!

LUDVIK: Kje?

JULKA: Tu na sliki.

LUDVIK: Kaj te moti?

JULKA: Gleda me!

LUDVIK: Pa jo likvidiraj! (Se zasmije.)

JULKA: (Potegne sliko s stene in jo raztrga na drobne kosche...)

LUDVIK: Tako, ja... Zdaj pa pridi... (Jo potegne k sebi...)

IX. LUDVIKOVA SOBA

Ludvik sam v sobi. Nervozen hodi in kadi. Včasih gre k oknu in ga odgrne, vendar se hitro skrije, ko da bi koga opazil. Pije.

LUDVIK: Nadzirajo me! Kurbe! Pa niti ne vem... naši ali oni...
(Nervozen ~~sede~~, hodi, kadi...) Zakaj še ni Julke? Kje hodi?!
(Govori tiho sam s seboj, potem reče na glas...) Saj mi nič ne morejo! Nič!
(Na mizi gleda steklenice... potem pa jih razvršča...)
Pukmajstru Lizo (premesti steklenico na del mize), Aleksandru... nič, Pukmajstru učiteljice, tri... Aleksandru nič, gestapu padalce... Aleksandru... Pillza. Če le ni bil prevelik zalogaj, ta Pillz?
(Trkanje na vrata... Ludvik prestrašen... potegne pištolo...)

LUDVIK: Kdo je?
(Trkanje na vrata...)

LUDVIK: Julka si ti?

PUKMAJSTROV GLAS: Nicht Julka.

LUDVIK v strahu odklene, vrata se silno odpro in vstopi Pukmajster. Divji!

LUDVIK: Gospod hauptsturmführer? Čemu imam zahvaliti za tako visok obisk!

PUKMAJSTER: Nič te ni! Že dva dni!

LUDVIK: Ne dobim novih informacij. Ne zaupajo mi!

PUKMAJSTER: Saj imaš sodelavko! Kje je?

LUDVIK: Ja, zdaj zbira informacije!

PUKMAJSTER: Zato smo jo tudi izpustili!

LUDVIK: Če vas je kdo videl, bo še slabše. Zdi se mi, da me tudi že naši opazujejo.

PUKMAJSTER: Naši?

LUDVIK: Mislim - Slovenci.

PUKMAJSTER: In kje je Pillz?

LUDVIK: Ne razumem. Kako naj vem, kje je gospod unterscharführer!

PUKMAJSTER: Unterscharführer Pillz je ubit. Ubili so ga, ko je praznoval svoj rojstni dan. Saj je tudi tebe vabil, ali ne?

LUDVIK: Že, ampak jaz nisem šel!

PUKMAJSTER: Saj ravno zato. In kako so banditi izvedeli, da bo Pillz v nedeljo v gostilni pod Planino.

LUDVIK: Ne vem, ~~zakaj~~ to mene sprašujete, gospod hauptsturmführer.

PUKMAJSTER: Saj tudi jaz ne vem, zakaj ti to pravim. Mogoče zato, da ti povem še tole. Tudi če bi vedel, kdo je izdal Pillza, ne bi reagiral. Me razumeš, Ludvik? Meni je namreč prav, da so likvidirali tega Pillza... Za mojim hrbtom je pisal pisma na komando gestapa v Grazu... da so moje metode starinske, da se bojim krvi, da samo kombiniram in ne izpeljem nobene prave in krvave akcije... Take za poduk in svarilo tem banditskim svonjam. Zato mi moraš zdaj povedati res nekaj pravega, volim

kega. Sit sem že učiteljev, ki doma pišejo letake... Kaj letaki, kaj skrivno poslušanje angleške radijske postaje, kaj marke za vašo Fronto... drek vse skup! Premik enot, poboj komandnega kadra... to, Ludvik...

LUDVIK: Meni ne zaupajo več! Vem malo... Vendar. - Pri Mlekarnarju se zbirajo mestni ilegalci.

PUKMAJSTER: Mlekar je že v zaporu!

LUDVIK: Od kdaj?

PUKMAJSTER: Od danes, če ti to kaj pomeni.

LUDVIK: Ne, ne...

PUKMAJSTER: Rekel sem, moram dobiti bandite s planine... Mora zagoreti kaka vas.

LUDVIK: Saj sem že rekel, da mi več ne zaupajo.

PUKMAJSTER: Boš pač šel v planino in javljal.

LUDVIK: Ne morem na planino. Likvidirali bi me.

PUKMAJSTER: Hočem veliko stvar... za Pillza, Ludvik! Če bi sam ne silil Pillza v tisto gostilno v upanju, da se bo to zgodilo, kar se je, bi tako pobil zdaj pol mesta. Vendar hočem, da ostane Pillzova stvar skrita, kolikor se da.

LUDVIK: Slišim, da bojo imeli komunisti okrožja sestanek, kjer mi bojo vzeli funkcijo...

PUKMAJSTER: Kdaj in kje?

LUDVIK: Ne vem. Upam, da bo Julka prinesla podatke. Takoj vam jih sporočim.

PUKMAJSTER: Daj, daj, Ludvik! Zdaj postajam že tudi jaz nervozen... To pa mi dobro.

LUDVIK: Zvečer bom pri vas s podatki.

PUKMAJSTER: Ludvik, veš, da se jaz ne šalim... Zato se ne igraj! Ustrelil te bom kot mačko, če boš kaj mečkal. Najdem pa to tudi v mišji luknji!

LUDVIK: Zakaj mi to pravite?

PUKMAJSTER: Ti že veš, zakaj... Torej zvečer! Hočem nekaj, kar je vredno deset Pillzov. Heil Hitler!

LUDVIK: Heil Hitler!

PUKMAJSTER: Za avstralske pilote, učiteljice in za koroško zvezo... v redu, ampak zdaj... Heil!

(Odpre vrata, za njimi je stala Julka.)

PUKMAJSTER: Heil Hitler, gospodična Julka! Kako ste?

JULKA: Hvala...

PUKMAJSTER: Že dobro. Heil Hitler! (Gre.)

(LUDVIK je prestrašen, dolgo časa sta oba tiho.)

JULKA: Kaj je hotel?

LUDVIK: Prišel je tipat zaradi Pillza. Naši so ga ubili, kot sem ti rekel.

JULKA: Še dobro, da so ga... drugače pa nama nihče več ne verjame me Ludvik. Imajo naju za izdajalca. Vsi so se me izogibali. Glej, kaj sem komaj dobila! "Štajerski partizan..."

LUDVIK: Daj sem! (Ji iztrga iz rok ciklostilni časopis.)
"Oblastni komite sporoča, da bo prišlo do določenih kadrovskih sprememb v okrožju in opozarja aktiviste k največji budnosti. Sovražniku je uspelo vriniti v naše vrste svoje sodelavce. Konspiracija na prvo mesto..."

JULKA: S tem mislijo tebe... Hočejo te zamenjati, nihče več ti ne verjame. Meni tudi ne. Liza te išče.

LUDVIK: Ne govori mi o Lizi!

JULKA: Ti pa mi raje povej, kje je zdaj ta tvoj Aleksander! Zakaj ne ukrepa? In ne pove ljudem, da nisva izdajalca? Jaz ne vzdržim več v mestu... Saj bom znorela... gestapovci na tvojem stanovanju... Ludvik! Reši me... Pusti me na planino...

LUDVIK: Dobro, malà... me nimaš več rada?

- JULKA: Rada te imam... samo ne zdržim več v mestu...
- LUDVIK: Prav. Najbolje je, da greš na planino, jaz pa pridem za teboj...
- JULKA: Rada bi bila v nedeljo na Jablanci. Terenci bojo imeli zbor skupaj s komitejem. Vzeli ti bojo funkcijo in postavili novega sekretarja. Šla bom tja in povedala jim bom, da nisi nič kriv!
- LUDVIK: Kaj praviš, kdo bo imel sestanke?
- JULKA: Terenci in oblastni komite. Izbrali bojo novega sekretarja!
- LUDVIK: Na Jablanci?
- JULKA: Na Jablanci.
- LUDVIK: V nedeljo zjutraj?
- JULKA: V nedeljo zjutraj!
- LUDVIK: In zakaj mi tega takoj ne poveš?
- JULKA: Saj ti pravim... Zakaj si tako planil? Zdaj vidiš, da ljudje zunaj te sobe mislijo čisto drugače. Res se bojimo nekega izdajalca, pravijo; vendar delajo, Ludvik, se borijo, se upirajo... Midva pa tu gnijeva. Zunaj ljudje živijo!
- LUDVIK: In umirajo!
- JULKA: In umirajo. Ludvik, če me imaš rad, pusti to posebno nalogo in pojdi z menoj na planino!
- LUDVIK: Pripravi se! Ti boš šla zdaj naprej... Samo za Aleksandra ti napišem pismo...
- JULKA: Zdaj?
- LUDVIK: Zdaj!
- (Sede in piše...)
- LUDVIK: Ti ne pogledaj pisma in nikomur drugemu ga ne daj! Samo Aleksandru! (Piše!)
- JULKA: (se pripravlja za odhod.) Komaj čakam, da pridem gor... Povedala jim bom, kako krivico ti delajo!

- LUDVIK: Tako, to mu daj in to pismo tudi... (Vzame iz predala ovoj.) To sem imel že nekaj dni napisano... Povej mu, da nisem do-
bil zveze....
- JULKA: In kdaj prideš ti?
- LUDVIK: Tu moram urediti še več stvari... Ne smem ti povedati, Jul-
ka, in zdaj me dobro poslušaj! Takoj, ko prideš gor, mi pi-
ši... po zvezi 14 mi pošlji pismo. Glej, ko boš pisala Ludvik,
naredi tak L, vidiš, tako vijugo..., če je res vse čisto go-
ri, če me nihče ne sumi, če mi Aleksander res zaupa. Tebe bo-
jo zasliševali. Povej, da sva delala za našo stvar, da nisva
nikogar izdala... Vse drugo bom razložil jaz, ko pridem...
Glej, tak L, toda samo če je vse čisto...
- JULKA: Kaj pa ti naj naredijo, če si delal po njihovih navodilih?
- LUDVIK: Sama veš, kaj so delali z aktivisti iz mesta. Oni na planini
vse sumijo. Ne vejo, kaj je mesto. Vsak, ki je ostal tu doli
živ, je po njihovem izdajalec. Vprašanje, če mi še Aleksan-
der zaupa. Naredi tak L, vidiš... ta vijuga, vidiš...
- JULKA: Vidim! Kot pri lepopisu.
- JULKA: Potem boš prišel.
- LUDVIK: Seveda.
- JULKA: In bova šla skupaj na Jablanco!
- LUDVIK: Če naju bojo določili! Če bojo tebi dovolili! Ne povej, da
je bil Pukmajster tu, ne povej nič o Lizi, razumeš... Tako,
zdaj pa pojdi. Najboljše bo, da kar greš!
- JULKA: Kaj bi se me rad tako znebil... Veš, da se zdaj že jaz bojim
planine, ko tako govoriš.
- LUDVIK: Ne, ti moraš takoj na pot! Če bo gestapo zaslutil, da se ho-
čeva izmakniti, bo konec z nama, razumeš? Jaz pa nisem počel
vsega tu v mestu, da bi bil konec... In kje bojo imeli na
Jablanci sestanek?
- JULKA: (Ga začudeno pogleda.) V stari šoli. Zakaj?

- LUDVIK: Nič, nič, kar tako!
- JULKA: Ne grem rada brez tebe. Boš prišel za mano!
- LUDVIK: Veš, kaj mala... Zdaj sva v taki situaciji, da imava še samo drug drugega. Vojska, to je nevarna igra.
- JULKA: S tabo je tako lepo, tako varno, tako pameten si... Zunaj pa samo sumničijo, si vse tako preprosto predstavljajo...
(Trkanje na vrata. Ludvik potegne pištolo. Julka se boji...)
- LUDVIK: Kdo je?
- GLAS: Vera.
- LUDVIK: Moja žena je.
- JULKA: Pazi se je! Jaz grem.
- LUDVIK: Samo tebe ljubim. Za tabo pridem.
- JULKA: Javim ti.
- LUDVIK: Ne pozabi na znamenje. Samo, če boš videla, da je vse v redu. Drugače moram poiskati druge zveze.
- GLAS: Kaj se oblačita!
- LUDVIK: (Odpre vrata.) Kaj pa govoriš!
- VERA: O, to je torej tvoja sodelavka?
- LUDVIK: Da. Zato ti je ne morem predstaviti! Gre po dolžnostih...
- JULKA: Zdravo!
- (Julka gre, Ludvik in Vera se molče opazujeta, on umika pogled.)
- VERA: Zdravo sekretar, vidim, da imaš tudi sekretarko.
- LUDVIK: Ne nori. Sodelavka.
- VERA: Kje? V postelji?
- LUDVIK: Vsaj zdaj ne bodi ljubosumna.
- VERA: Če ti ni pomagala v postelji, potem ti je pomagala izdajati
- LUDVIK: Kaj pa noriš! Kaj ti veš? Kje si bila do zdaj? Si me mogoče prišla likvidirat! Kaj vidite vsi povsod samo izdajalce? Zakaj pa me niso pustili oditi na planino? Lahko je reči:

Ti ostani v mestu in organiziraj odpor! Lahko je komandirati zpod smrekami. Tega pa nihče ne pove, da je to najbolj zajebano mesto na svetu! Da so meščani tega mesta čakali Hitlerja na ulici in mu metali cvetje, ker je prinesel putra in cukra! Tu so pobili in izgnali vse poštene ljudi že prve dni okupacije, ostale so samo podgane. Ti, Ludvik, pa delaj z njimi! "Mi gremo lepo v partizane, ti pa ostani tu, da Švabi ne bojo mislili, da nas ni..." Kaj veste vi vsi skupaj o mestu? Zakaj pa nisi ostala tu? Si me prišla zajebavat!

VERA: Kaj si paničen! Povem ti samo, da v partizanih sumijo, da nisi več čist. Toda vodstvo ti zaupa. Tu imam Aleksandrovo pismo.

LUDVIK: Kje? Daj mi, daj! Kaj pa takoj ne poveš!

VERA: Poslušaj! Preden ti ga dam, ti povem, kaj mi je naročil. "Reci Ludvik", je rekel, "da jaz vem za njegove podvige, da sem mu hvalažene za vse, posebno za Pillza... da pa ne more več ustavljati govoric," in zato te umika in vabi na planino... Tam te čaka položaj...

LUDVIK: Daj pismo...

(Vera mu izroči pismo... Ludvik ga hlastno bere... Je vesel, toda obraz se mu spet zmrači.)

LUDVIK: Da ni past! To vse skupaj... to, da so poslali tebe, to pismo... Kako je prišel Aleksander do tebe...? Saj si bila čisto drugod...

VERA: Poslali so po mene, naj ti grem v mesto sporočit, da si svojo nalogo dobro opravil... Jaz ne vem, Ludvik, za kako nalogo gre. Vem, da so ljudje na terenu jezni na tebe ko hudič, da pa te varnostna ščiti... In kre ta misli, da si svojo nalogo opravil, te kličejo gor...

LUDVIK: Saj... zdaj bom šel... samo naj dobim še neko pismo.

VERA: Kdaj greva? Danes, jutri...

LUDVIK: Zdaj nese ono dekle gor mojo pošto. Ko bom dobil odgovor, bom šel.

VERA: Kako bom šel? Bova šla.

LUDVIK: Seveda bova.

VERA: In kaj bo z dekletom?

LUDVIK: S seboj nosi ovadbo zoper sebe. Izdajala je gestapu.

VERA: Ti si nor? Kaj nista spala skupaj? Kaj ni delala s tabo?

LUDVIK: Nič nisva spala! In gestapo je res nekaj preveč izvedel.

VERA: Nič te ne razumem, Ludvik!

LUDVIK: Boš že še razumela... Saj ne moreš vsega vedeti. Veš, gibanje v mestu je v mojih rokah. Bojijo se me. Tistega skromnega, tihega moža, s katerim si živela in delala, tistega ni več. Zdaj je tu Ludvik. Darka Klančnika ni več. Ni več anonimneža.

VERA: Nič te ne razumem.

LUDVIK: Boš že še razumela.

VERA: Bojim se te.

LUDVIK: Vsi se me bojijo.

X. GESTAPO

PUKMAJSTER: sedi za mizo, vstane, gleda zemljevid na steni... pije, kolne... Gestapovec potrka.

PUKMAJSTER: Ja!

GESTAPOVEC: Pillzova žena!

PUKMAJSTER: Not.

(Vstopi visoka, suha, izčrpana ženska. Sama žalost!)

PUKMAJSTER: Dober večer.

ŽENA: Bertha Pillz!

PUKMAJSTER: Me veseli. Hauptsturmführer Pukmajster!

ŽENA: Kje je moj mož?

PUKMAJSTER: Vaš mož. Na terenu. Kdaj ste prišli?

ŽENA: Zdaj sem prišla iz Berlina. Rojstni dan ima, pa bi ga rada obiskala.

PUKMAJSTER: Bojim se, da ne bo mogoče.

ŽENA: Zakaj? Je mogoče mrtev?

PUKMAJSTER: Kaj vam pride na misel! Sedite, popijte kaj!

ŽENA: Ne! Povejte, kje je moj mož.

PUKMAJSTER: Gospa... vaš mož je na terenu. Tu nismo v Berlinu, tu smo na Štajerskem... Izpolnjujemo führerjev ukaz, naj bo ta dežela zopet nemška. Toda tu je hudičevo. Pred nosom imamo banditske tolpe... moramo tudi ponoči ven... Mogoče mislite, da se vaš mož tu zabava, da pleše, da ima ljubice... Ne, to ni Berlin, tu ni plesov, zabav, proslav, parad.

ŽENA: Herr hauptsturmführer, tudi v Berlinu ni več parad, kaj šele plesov... lačni smo in revni... kot veste, so začeli Angličani metati bombe na naša mesta... V Berlinu še zelo redki verjamejo v führerjevo zmago!

PUKMAJSTER: Kaj govorite, gospa! Kaj govorite! Vas bom dal zapret!

ŽENA: Ali lahko grem na stanovanje svojega moža? Kje je? Tam ga bom počakala... Prinesla sem mu daril. In potico!

PUKMAJSTER: Pojdite, naš avto vas bo odpeljal! Ni varno hoditi zdaj po temi po tem mestu.

ŽENA: Saj sem videla. Ljudje so polni jeze in upora... Nihče se ne boji... vsi so kot zarotniki.

PUKMAJSTER: To se vam samo zdi! Namesto, da bi prinesli nekaj optimizma iz Berlina, pa ste bolj žalostni, kot mi tu.

ŽENA: Povejte mi, če mož še živi? Slutim, da ga ni več... Drugače bi me čakal na postaji!

PUKMAJSTER: Ne jezite me! Rekel sem vam, da je na dolžnosti, pa mi ne verjamete. Namesto, da bi povedali, kako je v Berlinu, kaj je s fűhrerjem, mi govorite o lakoti in angleških bombah... in o tem...

ŽENA: Da nihče več ne verjame v zmago... Rusija je naš grob... in Balkan!

PUKMAJSTER: Pojdite že ven... za hudiča... ne prodajajte svojega pesimizma... Pojdite čakati svojega moža... s temi vašimi lučmi... Kaj le imate not... kaj! Dajte sem ta vaš kufer! (Ji iztrga kovček iz rok.)

ŽENA: Kaj delate, ne dovolim!

PUKMAJSTER: Kaj ne dovoliš, revica! Ali veš, da si na gestapu... (Odpre kovček... Ven se vsipljejo moške srajce in obleka...) Civilna obleka? Ste prišli po moža, kaj! Saj ga lahko dobite... Vam ga bomo že dali... pa ga oblecite v civil in ga odpeljite v Berlin...

ŽENA: (joče) Kje je moj mož? Je mrtev, vem da mi prikrivate! V Nemčiji zdaj vsi prikrivajo mrtve. Kje si Franz!!!

PUKMAJSTER: Franz! Franz! (Vstopi gestapovec)...

PUKMAJSTER: Odpelji gospo na železniško postajo. Takoj! Smer Wien - Berlin! Ja? Gremo, gospa... z žalostnim ksichtom... da vas ne vidim več! (Žena pobere stvari in brez besed odide za gestapovcem.)

PUKMAJSTER: Ksindl! Podgane... Kaj res že barka tone? (Telefonira)

Halo Vajngerl! Odpeljite to babo na kolodvor... Da ji kdo kaj ne reče o Pillzu! In takoj mi pošlji gor tistega Ludvika, ko pride... Kaj je že pri tebi? Kaj pa čakaš? Gor ga pošlji!

(Se sprehodi, pripravi pijačo.... vzame v roko pismo...)

LUDVIK: (Vstopi in molči!)

PUKMAJSTER: Kaj je? Heil Hitler!

LUDVIK: Ja. Heil Hitler!

PUKMAJSTER: Kaj je? Ste tudi vi že posrani od strahu? Pijte! Glejte, kake sodelavce imam? Tu mi je ostal v rokah košček pisma, ki ga je pisal vrli pokojni Pillz! "Zdaj moram končati. Mičesar si bolj ne želim, draga Hertha, ko da bi bil pri tebi in bi s teboj vred poljubil najina otroka..." In zdaj je bila njegova žena tu in jamrala, da tudi v Berlinu ni več dosti plesov in jedače... Podgane! Toda, Ludvik, midva bova še delala...

LUDVIK: Meni ne zaupajo več. Poslali so ženo po mene. S pismom, da je vse v redu... vendar mislim, da je past.

PUKMAJSTER: Tak, Ludvik, zdaj pa dovolj debate! Tako! Jaz vem, kaj je bilo s Pillzom, pa sem rekel, da ne bom načenjal problema pokojnega unterscharführerja" Samo zdaj... zdaj mi pojd... nekaj velikega...

LUDVIK: Toda potem ne morem nazaj med naše... Ne! Potem me morate poslati v Nemčijo, kot ste obljubili...

PUKMAJSTER: Poslali te bomo, kam bo treba... Zdaj ne bova handlala! Govori!

LUDVIK: V nedeljo... zjutraj... bo sestanek oblastnega komiteja in terencev v Jablanci na planini... Govorili bojo o meni... vzeli mi bojo funkcijo. Tam bo sigurno že tudi Liza in mnogi drugi...

PUKMAJSTER: Saj to je že čez dva dni. Jablanca bo gorela ko nafta, In kje imaš dekla?

LUDVIK: Katero deklo?

PUKMAJSTER: Ludvik! Julko!

- LUDVIK: Šla je gor in mi bo javljala, kar potrebujemo. Samo, če ji bojo zaupali.
- PUKMAJSTER: Tudi ti boš šel gor!
- LUDVIK: Tam me bojo likvidirali.
- PUKMAJSTER: Ne bojo. Saj jim boš še kaj povedal... Kot s Pillzom! Ne misli, da nimamo gori svojih ljudi! Kaj te ne ščitijo neka - teri posamezniki?
- LUDVIK: Ničesar ne razumem.
- PUKMAJSTER: Saj ni treba.
- LUDVIK: Vendar prej ne grem, dokler mi Julka ne pošlje dogovorjene- ga znaka, da je gori vse v redu!
- PUKMAJSTER: Prav... Počakali bomo. Če dobiš ta znak, pojdeš in potem boš delal s šiframi.
- LUDVIK: Kaj pa če mi ne zaupajo več in ne bo dogovorjenega zname- nja.
- PUKMAJSTER: Potem še vedno lahko najdemo kako službo in stanovanje v Nemčiji! Toda, zdaj ne misliva na to. Pij! Ludvik, pij!
- LUDVIK: Da me ne boste tako poslali na Tirolsko, kot ste Jager!
- PUKMAJSTER: Ludvik, Jager je bil navaden ovaduh, ti pa si sodelavec ge- stapa. Geheime staat Polizei... Midva imava velike špile! Izgubi samo tisti, ki naredi napako. Zdaj, ko se bomo mora- li mogoče umikati s te fronte, bomo potrebovali naše ljudi! Vas in druge. Redke zanesljive! Mogoče bomo res tudi vojsko izgubili, kako cviliijo babe v Berlinu. In v ženskem cvilje- nju je vedno nekaj resnice! Toda, če bo bomba gotova pravi čas... potem bova potovala še po celem planetu... po vsej veliki Nemčiji na petih celinah! Pa četudi ne bo gotova... četudi začasno izgubimo! Pa bomo vladali čez desetletja. Tuji ljudje bojo delali za nas, drugi narodi bojo orali na- ša polja... mi pa bomo komandirali, mein lieber, ker smo

zato rojeni! Zato bomo povsod pustili svoje ljudi, ki bojo pripravljeni za ta čas. In tebe, Ludvik, proglašam zdaj za dosmrtnega agenta gestapa. Ali veš, kar je to? Posvečen si! To je čast! Pijva! Prost!

LUDVIK: Hvala! Prost!

PUKMAJSTER: Vsi se te bojo bali, vsi te bojo spoštovali.

LUDVIK: Saj se me že bojijo! Mogoče ne vejo, da sem to res jaz, ampak bojijo se nekoga, ki ve več kot oni, ki ima njihove usode v rokah....

PUKMAJSTER: In zato poj gor, v ženo... In če ti bo tista Julka na poti, ti lahko dam dokaze, da je delala za gestapo in jo onemogoči...

LUDVIK: Saj sem jo že... Osumil...

PUKMAJSTER: Dobro se učiš! Ti mi boš javil, kake organizacije bojo planirali banditi na planini.

LUDVIK: Če mi bojo verjeli.

PUKMAJSTER: Dal ti bom material, ki bo kompromitiral vse tiste, ki te bojo sumili... Rekla bova, da je izdajal Mlekarnar...

LUDVIK: Mlekarnar, jasno! Skoraj sem že pozabil nanj!

PUKMAJSTER: Prost! In v nedeljo obleci svojo uniformo in se namaskiraj z očali in brki. Z nami boš šel gledat, kako gori Jablanca in tvoji kolegi...

LUDVIK: Drži! Zdaj pa moram domov, da ne bo ženi sumljivo... Mič ne sme vedeti....

PUKMAJSTER: Serbus - gestapovec! In od zdaj mi lahko praviš ti.

LUDVIK: Heil Hitler!

PUKMAJSTER: Heil!

(Ludvik gre, Pukmajster dvigne telefon.)

PUKMAJSTER: Hans! Poslušaj, zdaj bo prišel mimo ta Ludvik. Pogledaj si ga. Daj mu dva človeka. Če bi hotel pred nedeljo kam iz

mesta, ga pihnite... Drugače pa ne... Samo če bi hotel na skrivaj iz mesta.... Ja, z njim imam še načrte... Žensko ste odpeljali na kolodvor? V redu.... Kaj? Ga bojo že sami likvidirali...

XI. SOBA V ZRNKOVI HIŠI

Majhna okna s križi. Razpelo v kotu. V sobi Ludvik in Vera!

VERA: Koliko časa že čakava?

LUDVIK: Dve uri!

(Vzame v roko pismo in ga gleda. Opazuje!)

VERA: Se ne zaneseš, ne?

LUDVIK: Vse je v redu! Pravi znak. Nič nama ne bojo naredili. In Pukmajster mi je dal "dokaze" za Julko in druge, če bi me hoteli kompromitirati... Ne, znak je pravi, punca me ne bo izdala...

VERA: Ti pa njo si! Kaj! Svojo sodelavko.

LUDVIK: Kaj bi rada, kaj me žreš, kaj sem jaz kriv, da ni kurirjev! Ne bodi živčna!

VERA: Ti si živčen, ne jaz!

LUDVIK: Z nikomer drugim ne bom govoril, samo z Aleksandrom.

VERA: Kaj te je strah?

LUDVIK: Zakaj bi me naj bilo strah? Povej!

VERA: Ne vem. Če te pa je, pa ti sam najboljše veš, zakaj.

LUDVIK: Kako pa govoriš, kaj si nora!

VERA: Prav tiho bom!

(Ludvik gre k oknu. Gleda.)

LUDVIK: Misliš, da kaj slutijo? (Vera molči.) Prav, molči!

- VERA: Ne slutijo, kaj noriš. Mene so poslali po tebe, da bi ti povedala, da je vse v redu in da pridi gor. Tvoja sodelavka ti je poslala pismo z dogovorjenim znakom...
- LUDVIK: Ko da ne vem, kaj so naredili s tistimi, ki so jih poslali iz mesta v planino.
- VERA: Če so prispeli do planine. Če jih ni prestregel Gestapo.
- LUDVIK: Pa kaj si čisto znorela, ženska? Zdaj ne bova izgovarjala takih besed. Te besede so bile za v mesto... Bi me rada spravila v kašo ali kaj!
- VERA: Tako velika živina si se delal pred mano, zdaj si pa tak prestrašen posranec...
- LUDVIK: Ti pa si korajžna, kaj! Ti pa si nedolžna...
(Vstopi Zrnkova. Na mizo postavi dve skodelici čaja.)
- ZRNKOVA: Nate! Saj sta premražena. In malo šnopsa je notri.
- LUDVIK: Kdaj bojo prišli kurirji?
- ZRNKOVA: Veste, jaz ne vem nič o tem. Pridejo in grejo. Včasih pridejo prej, včasih kasneje. Vseh vrst ljudje prihajajo in odhajajo. Naši in Švabi.
- LUDVIK: Pa so kaj rekli, da pridejo po naju.
- ZRNKOVA: Če so rekli, bojo že prišli. Jaz nič ne vem. (Gre.)
- LUDVIK: Zakaj je le napisala, da naj čakam na zvezo prav v njeni hiši! Tu ni varno!
- VERA: To je Julkina mama?
- LUDVIK: Ja. Da le ni kaka past!
- VERA: Pij čaj!
- LUDVIK: (Pije, potem v hipu odloži.) Da ni kaj not?
- VERA: Saj si čisto nor! Kje pa misliš, da si?
- LUDVIK: Štiri leta ilegale v mestu, draga moja. Če bi ne bil previden, kakor sem, bi me že davno več ne bilo. Tam nisi varen niti minuto. Mislil sem, ko pridem na pobočje planine,

bom miren... Zdaj pa spet isto. Zakaj je pisala, da naj čakava tu na zvezo...

VERA: Pri Zrnkovih je stara partizanska javka.

LUDVIK: Že! Ampak Julko so esesovci tu prijeli. Mati še vedno ni pozabila.

VERA: Kaj si imel kako zvezo s tem, s to aretacijo?

LUDVIK: Ne.

(Pijeta. Ludvik gre k oknu.)

LUDVIK: Sneži. Kako majhna okna in kake križe imajo. Skozi to okno se ne moreš rešiti. To je kletka, ta soba.

VERA: (Stopi k njemu.) Ludvik, boš videl. Planina te bo umirila.

VERA: Povedati jim moraš, da je terensko delo v mestu pekel, da je ilegala večni strah in panika. Partizanstvo je čisto nekaj drugega.

LUDVIK: Nobena juha se tako vroča ne poje, kot se skuha, pravijo. Jaz sem vseeno veliko naredil za našo stvar v mestu... Vendar sem moral narediti tudi kak kompromis. Če sem hotel ohraniti življenje. To bedno in golo življenje. Saj nič drugega nimam... razen življenje. To sem moral ohraniti... Jaz nisem rojen za junaško smrt...

VERA: Saj imaš mene, ne? Pazila bom nate... kot včasih. Vsa bom zavezala jezik!

LUDVIK: Najbolj me je strah, če bo spet Liza gori. Kača! Ne spoštuj niti pravil organizacije... Vse na svojo roko. Partizanščino si predstavlja bolj kot divji zahod.
(Zunaj hrup!)

LUDVIK: Kaj je to?

VERA: Izdana sva... to so... gestapovci!

(Gestapovec sune z nogo v vrata in z dvema policistoma zavzame sobo. Ludvik in Vera prestrašena obstojita...)

LUDVIK: Kaj je to?

VERA: Ludvik, izdana sva... to... niso...

(Gestapovec je že usekal Vero po ustih in potegnil v sosednji prostor)

GESTAPOVEC: Hände hoch! (Ludvik pa že sam ves čas drži roke kvišku.)

GESTAPOVEC: Heil, Hitler!

LUDVIK: (Molči.) (2. gestapovec ga udari.)

GESTAPOVEC: Heil Hitler!

LUDVIK: Heil Hitler!

GESTAPOVEC: No, vidiš, saj gre... Kam pa? Ali prav vidim? Nahrbtnik.

Malo na goro, ne? Turizem! Duhovito, ja!

(Pokaže drugemu policistu, naj gre ven!)

GESTAPOVEC: Dokumente!

LUDVIK: (kaže, da ne more, ker drži roke kvišku. Gestapovec ga pregleda. Ne najde orožja.)

GESTAPOVEC: (Ko mu da Ludvik izkaznico,) Darko Klančnik, Inženir. Zaposlen v tovarni propelerjev. Ja, herr inženir, kaj pa delate tu na gori?

LUDVIK: Nič. Z ženo nakupujeva jajca in mast. V mestu je pomanjkanje.

GESTAPOVEC: Hočete reči, da nemška oskrba mest ne funkcipnira...

LUDVIK: Ja, vojna je, pa ne funkcionira...

GESTAPOVEC: In zato sta se odpravila v ženo dvajset kilometrov z vlakom in tri ure peš pod planino?

LUDVIK: Ja.

GESTAPOVEC: Na^{ta} moč prepričljivo! Izprazni nahrbtnik! Hitro...

(Ludvik počasi daje stvari iz nahrbtnika... Pulover, čokolado, nogavice, konjak...)

GESTAPOVEC: Čokolada, cigareti, konjak... nemške znamke... Tega še mi na Geheim Polizei nimamo... Drugega nič?

LUDVIK: Nič.

GESTAPOVEC: Daj sem!

(Potegne nahrbtnik k sebi čez mizo in seže vanj. Izvleče titovko. Repetira mašingo.)

GESTAPOVEC: Kaj pa je to? K steni, obrni se k steni!

(Ludvik se obrne k steni.) Ponovi: Jaz sem banditska svinja.

LUDVIK: Jaz sem banditska svinja!

GESTAPOVEC: Bi rad videl ženo pred smrtjo? Ali imaš kako drugo zadnjo željo? Ker zdaj te bom počil.

LUDVIK: Se lahko obrnem?

GESTAPOVEC: Ja.

LUDVIK: Počakajte! Lahko stopim k plašču?

GESTAPOVEC: Zakaj? Imaš orožje?

LUDVIK: Ne.

(Gestapovec hitro pretipa Ludvikov plašč in mu ga vrže. Ludvik preišče plašč, odtrga del podloge in izvleče izkaznico, ki jo ponudi Gestapovcu.)

GESTAPOVEC: Kaj je to?

LUDVIK: Sicherheitsdienst Nummer 6. Varnostna služba.

GESTAPOVEC: Sicherheitsdienst? In kaj delaš tu?

LUDVIK: (Pokaže s prstom, naj govori tiše zaradi Vere.) Žena ne sme slišati. Jaz sem agent Gestapa. Obersturmführer me pošilja na planino.

GESTAPOVEC: Vi ste agent? To je ponarejena izkaznica.

LUDVIK: In kdo ste vi?

GESTAPOVEC: Jaz sem novi Pukmajstrov pomočnik. Namesto Pillza, ki so ga banditi likvidirali.

LUDVIK: Pukmajstrov pomočnik! Hvala bogu! Pukmajster me pošilja gor.

GESTAPOVEC: Hansi! (Vstopi policist.) V džip in v grabo do prvega telefona. Preveri z obersturmführerjem Sicherheitsdienst 6. Samo hitro.

- LUDVIK: Hitro, vsak hip lahko pridejo partizanski kurirji.
- GESTAPOVEC: Brez skrbi. Ne bojo prišli. Torej si hotel v partizane?
- LUDVIK: Ja. S posebno nalogo.
- GESTAPOVEC: Saj sanjam. Serbus, kolega. Jozef Vajngerl.
- LUDVIK: Slovenec?
- GESTAPOVEC: Napol. Šolal pa sem se v Wienu.
- LUDVIK: Tudi jaz. Kratek kurz Oberhollabrunn. En mesec.
- GESTAPOVEC: Čudno, da mi Pukmajster ni govoril o vas. Rekel mi je le, naj prečešemo vse pobočje. Slišal pa sem, da ste imeli velike uspehe.
- LUDVIK: Izdal sem okoli 200 ljudi. To je hudičevo delo, ta dvojnost!
- GESTAPOVEC: Verjamem... In zdaj boš javljal...
- LUDVIK: Najboljše je, da me odpelješ, da bo stara videla, potem pa mi omogočiš, da z ženo med potjo pobegnem.
- GESTAPOVEC: Samo toliko počakaj, da preverimo.
- LUDVIK: To lahko traja celo noč... In sem bojo prišli kurirji.
- GESTAPOVEC: Le brez skrbi... Za vse je preskrbljeno.
- GESTAPOVEC: Te bomo že spravili med bandite, če Pukmajster res tako hoče
- LUDVIK: Kaj mi ne verjameš?
- GESTAPOVEC: Ne verjeti, niti sebi, je osnovno vodilo najine službe. Počakaj! Zdaj bomo naredili zapisnik. Samo po tajnico skočim.
- LUDVIK: Saj zajebavaš! Kako tajnico?
- GESTAPOVEC: Ne verjameš? In kako ti je bilo ime v ilegali?
- LUDVIK: Ludvik.
- GESTAPOVEC: Samo trenutek, da najdem tajnico za zapisnik... (Gre)
- LUDVIK: (Ostane sam, se ozre naokrog in gre k vratom, kjer je zaprta Vera) Vera, ne boj se... Zakaj pa je zvezana, zakaj ima zamašena usta? Pusti jo, jaz sem govoril z Vajngerlom... (Policist, ki čuva Vero, ga sune nazaj v sobo in zaloputne

vrata.) Vera, ne boj se.... (Ludvik tolče po vratih...)
Vse bo še dobro.

LIZA: (stopi skozi vrata, kjer je prej odšel "Gestapovec".) Nič več ne bo dobro.

LUDVIK: (se obrne in skoro sesede.) Liza!

LIZA: Liza!

LUDVIK: (Se znajde.) Saj sem vedel, da tudi ti delaš za Gestapo. Drugače bi ti ne bil tako napoti, drugače bi ne imela vseh informacij...

LIZA: Jožek!

(Vstopi partizan Jožek - prejšnji Josef Vajnger - še vedno v gestapovski uniformi, toda s titovko na glavi in Ludvikovo izkaznico v roki...)

LIZA: Nič, nič. Jožek. Daj sem izkaznico! Samo, da te vidi. Pusti naju malo sama. Če bi prišli naši varnostniki, mi javi!

JOŽEK: Dragi kolega, oprosti! (Se nasmeje Ludviku, ki mu pač ni do šale.)

LIZA: No, ali imaš kaj reči!

LUDVIK: Razumi, Liza, kakor si se ti poslužila zvijače, ki ti je, moram že reči, res uspela, tako sem moral imeti jaz vse stvari pripravljene, če bi me res dobil v roke pravi Gestapo. Saj menda veš, da je ta izkaznica ponarejena... Sicer pa je točno moje sporočilo, ki sem ga poslal na oblastni komite...

LIZA: V katerem si blatil mene, Mlekarnarja, Milana... in celo svojo sodelavko Julko.... Samo ti si čist, kaj!

LUDVIK: Čist sem, kolikor je mogoče biti čist... v mestu! Pred seboj sem čist, pred vami pa bomo morali še razčistiti... Zato me prosim spravi čimprej med naše varnostnike.

LIZA: Saj bojo prišli, ne boj se! Jaz sem prišla kako uro prej, ker mi je Julka povedala, da boš tu...

- LUDVIK: Julka! Kaj je z Julko? Ona mi je pisala, naj bom tu... Moram govoriti z njo, moram ji pojasniti vso stvar... tudi to, zakaj sem jo moral najprej očrniti...
- LIZA: Njej ne boš več govoril.
- LUDVIK: Zakaj?
- LIZA: Ker je mrtva!
- LUDVIK: Kaj! Kaj govoriš! Saj je ja niso ustrelili?
- LIZA: Ne. Sama se je...
- LUDVIK: Saj to je noro. Ampak zakaj?
- LIZA: Ker so jo hoteli postaviti pred sodišče; ker je sodelovala z izdajalcem; ker je izdajalca prikrivala in sodelovala z Gestapom. Ko pa so dobili še tvojo ovadbo; ko je izvedela, da še vedno nočeš v planino; ko smo ji rekli, da spet živiš z ženo... je bilo za tako mlado dekle preveč. Meni je vse povedala in mene je prosila, naj jaz uredim s tabo, ne pa varnostniki...
- LUDVIK: Saj si nora! Ne laži! Jaz zahtevam, da me predaš naši organizaciji, zahtevam, da se lahko zagovarjam in pojasnim... Jaz sem delal po nalogu organizacije...
- LIZA: Zaman!
- LUDVIK: Saj me ja ne boš ubila! Saj nimaš pravice!
- LIZA: V tej hiši boš ubit. Tu si me ti hotel predati Gestapu v roke... Tu te bom jaz likvidirala... Ali veš, da je ženska, ki ti je dala čaj, mati punce, ki si jo uničil... Njej ne bom povedala, kaj si, rekli ji bomo, da je hči padla v boju ali na begu z Gestapa... Ti pa boš tu dobil, kar zslužiš...
- LIZA: Liza, to so resne stvari, to ni divji zahod... Nihče ne sme delati na svojo roko...
- LIZA: In na čigavo roko si delal ti... Ko te gledam, takega prestrašenega... ne morem verjeti, da lahko taka cunja naredi

toliko zla... Se spomniš, ko sem prišla k tebi na stanovanje in sem ti rekla, da izgini, da ti bom pomagala... Ti pa nič! Hotel si imeti moč nad nami... Ampak vsake igre je enkrat konec. In ne govori mi o divjem zahodu in o zaslišanju in o varnosti. Larifari! Koliko jih je padlo zaradi tebe? Zato moraš biti čimprej likvidiran!

LUDVIK: S kakšno pravico! S čigavim nalogom?

LIZA: V mojem imenu, v imenu Julke in v imenu te žene, ki si ji ubil hčer.

LUDVIK: Če me ustreliš, te bo dal Aleksander ubiti. Zanj nosim seboj važne podatke. Jaz vem vse o Gestapu... Aleksander te bo likvidiral, Liza!

LIZA: Mogoče! Ampak tudi on ne bo več dolgo! S poveljstva cone pride nov varnostnik zaradi Aleksandrovih napak. Mali je ambiciozen, fantast, policijo vidi kot pubertetno postavljanje, naša stvar pa je prevelika, da bi kdo imel svoje interese... Zato boš tudi ti...

LUDVIK: Kaj je z Julko?

LIZA: Saj sem ti povedala.

LUDVIK: Ne verjamem; to so tvoji triki!

LIZA: A da mi ne verjameš? Ne vem, kaj je narobe z mano, da mi nihče ne verjame, čeravno govorim resnico. Mogoče mi boš verjel, če ti povem, da je Julka prosila, naj jaz opravi s teboj; da mi je povedala, kakšen lepopisni L naj napiše, da boš verjel, da je vse v redu... Viš, njenemu L si verjel...

LUDVIK: Lažeš, samo lažeš...

LIZA: Naj bo, pač lažem... Vi vaše "resnice" in polresnice verjamete med sabo, le jaz lažem, kaj!? Tebi so zaupali, meni pa ne. Aleksander ti je zaupal še potem, ko si že davno prekoratil njegove direktive. Ko sem jim rekla, da boš nazadnje

izdal še celo vas, mi niso verjeli, dokler ni zagorela Jablanca... In če te zdaj ubijem jaz, je zate še boljše.

Krajši postopek, ker če te bo dobil Aleksander v roke, te bo še prej zasliševal, mučil, na koncu pa tudi likvidiral.

LUDVIK: Nimaš pravice, ti delaš na svojo roko.

JOŽEK: Tovarišica Liza, Aleksander, Milan, Mustafa in drugi so tu...

LIZA: Prav. (Izstrelili nekaj nabojev iz pištole, Ludvik še sam ne verjame, da je zadet.)

LUDVIK: Saj ne smeš... Bojim se, bojim se umret... (pade... umre.)

LIZA: Siromak, bal se je umret!

(V sobo planeta Aleksander in Mustafa, za njima Milan.)

ALEKSANDER: Jebemo boga, prepozni smo!

LIZA: Ustrelila sem ga.

ALEKSANDER: Jebem ti boga tvoga, Liza! Jaz bom tebe ustrelil. Moral bi ga dobiti živega v roke!

LIZA: Saj si ga imel v rokah... Kaj kmalu, ko sem ti povedala, da izdaja. Pa si imel z njim svoje pogovore. Prepričal te je in ti si ga pustil nazaj v mesto. Veš, koliko ljudi bi ostalo živih, če bi ga takrat likvidirali?

ALEKSANDER: Pillza bi pa le nikdar ne likvidirali brez njega.

LIZA: Kaj je en Pillz vreden 100 naših ljudi, je vreden požgane Jablance?

ALEKSANDER: Saj zato, zaslišati bi ga moral, zakaj je začel delati na svojo roko, zakaj je začel na veliko izdajati. In, tovariši, ko bi ga zaslišali, bi dobili vpogled v organizacijo gesta-pa, v njihove metode... Zasliševali bi ga in šele potem sodili! Zato, zahtevam Liza, da oddaš orožje.

LIZA: Zdaj lahko.

MILAN: Dosti! Liza oddaj sem pištolo! A ti, Aleksander, tudi!

ALEKSANDER: Kaj si nor? Jaz sem varnostnik.

MILAN: Ti si vedel, da dela za gestapo in ga nisi likvidiral?

ALEKSANDER: Na začetku ni delal za gestapo. Za mene je delal. Potem pa ni vzdržal in je začel delati mimo direktiv.

LIZA: Glej, na mizi so šifre... Še s planine bi sporočal gestapu...

MILAN: Kaj se pa gremo, tovariši? Aleksander, aretiran si. Mustafa, ti prevzameš varnostno v brigadi do prihoda varnostnika iz cone.

ALEKSANDER: Saj ne moreš... Ti si komandant brigade! Ti ne moreš ukazovati meni! Nimaš pravice... mi smo kot policija... samostojni!

MILAN: Varnostna je zato, da varuje brigado... Ne pa, da se spušča v avanture. Vi ste samo borci kot vsi drugi. In kadarkoli se boste skušali dvigniti nad revolucijo, bo sranje, dragi tovariš varnostnik!

MUSTAFA: Aleksander, daj orožje... (Mu vse pobere.)

ALEKSANDER: Znorela sta. Zdaj še mene likvidirajta!

MILAN: Ne bova, ne. V brigadi bomo imeli proces, kjer bomo sodili temu mrliču, Lizi, Julki, ki je tudi ni več in predvsem tebi, Aleksander.

ALEKSANDER: Prav, proces. Vendar boš videl, kaj ti bojo rekli varnostniki s cone! Proces, ja, še bomo imeli procese, tudi zoper tebe in zoper Lizo in tudi po vojni bojo potrebni procesi. In procesi so stvar policije, ne pa Organizacije.

MILAN: Nič se ne napihuj! Po vojni ne bo čas za procese, ampak za kongrese. In na teh kongresih bomo določili vlogo varnostne in vlogo Organizacije.

MUSTAFA: Ves čas sem slutil, da imata neko zvezo.

ALEKSANDER: Samo na začetku, potem je začel na svojo roko...

MILAN: To si že povedal.

LIZA: Tam notri je njegova žena.

(Mustafa odpre vrata... Ven pride Vera in partizan preoblečen v gestapovca...)

MILAN: Kaj pa je zdaj to? Saj si izvedla cel desant, Liza, z lažnimi gestapovci.

VERA: Kdo ga je?

LIZA: Jaz. Mar hočeš, da ti rečem - oprosti?

VERA: Ne, saj nisi ti nič kriva. Njegove kombinacije so krive in to, da se mu je zdelo, da ga zapostavljate... pa je hotel, da bi se ga bali... Siromaček! In ali ni čudno; vedno ga bom imela rada!

MILAN: In zdaj, odnesite truplo.

(Jožek in "gestapovec" odneseta Ludvika.)

ZRNKOVA: Kaj, zdaj se že med seboj pobijate?

(Molk.)

ZRNKOVA: V moji hiši se ne boste pobijali.

LIZA: Zrnkova, jaz sem ga. Izdajal je.

ZRNKOVA: In kje je moja Julka? Zakaj mi lažeš, Liza, da je Julka na varnem?

LIZA: Kaj vam naj rečem?

ZRNKOVA: Mislite, da ne vem, da moje Julke ni več! Zaradi njega... mogoče pa tudi zaradi koga od vas.

MUSTAFA: Tovarišica, vaša hči se je sama...

ZRNKOVA: Saj vem... ker ste jo sumili... ker je delala z njim.

MILAN: Tovarišica, vaša hči ni izdajala...

ZRNKOVA: Boste povedali to na teh vaših procesih? Ni izdajala... ampak jaz je nimam več... nikogar nimam... Tovariši, moja hiša vam je bila vedno odprta... najprej ste mi vzeli hčer... njej ste pa še prej vzeli boga in vero... in meni tudi zdaj

jemljete vero... vero v vas... mislim, če se boste še zdaj vi pobijali med sabo... Mi preprosti ljudje ne razumemo velike politike, zato ne vemo, zakaj mora tudi med vami prihajati do sporov... Zdaj delate nekaj, česar jaz več ne razumem in to ni dobro... Vem le, da moje hčerke ni več in da mi to prikrivate... da boste zdaj sodili Lizi, ki je že ne vem kdaj povedala, da je Ludvik izdajal...

MILAN: Tovarišica, včasih je potrebno počistiti tudi pred svojim pragom. In mi zdaj to delamo... Žal se je to zgodilo v vaši hiši... Oprostite nam...

ZRNKOVA: Že dobro... vendar raje odslej prosite kruh in vodo kar na dvorišču... Dala vam bom... V hišo pa ne prihajajte... v moji hiši bo zdaj žalost doma.

MUSTAFA: Prekopali bomo vašo Julko. K vam na vrt.

ZRNKOVA: Pojdite, pojdite... rada bi molila.

MILAN: Tovariši gremo.

ALEKSANDER: Milan, prosim, jaz ne morem...

MILAN:, Nič. Govoril boš, ko bo čas. Tudi ti, Liza!

LIZA: Jaz nimam več kaj povedati. Ljudje mojega kova bolj malo govorijo... Tudi Ludvik je preveč govoril.

MILAN: Gremo... ženska bi rada molila... Vsaj to ji moramo pustiti... (Grejo.)

ZRNKOVA: (Poklekne in moli.) Oče naš, kateri si v nebesih, posvečeno bodi tvoje ime, posvečena bodi zemljica, kjer spi moja Julka, odpusti nam naše dolge, odpusti jim njihove dolgove, kakor zdaj in ob smrtni uri, amen. Oče naš, če si v nebesih, če je res posvečeno tvoje ime, če res odpuščaš naše dolge, zakaj dopuščaš toliko hudega... Zakaj ne udariš po izdajalcih, ampak po nedolžnih... Oče naš, če si v nebesih... Jezus, Jezus... za koga naj še molim?

Previdni, opreznost — ne vidi!

uporabiti se je umel — ne vidi!

obiskoval — ne vidi — ne vidi

parirke — ne vidi

ni dovolj izkušenj in sklepov — ne vidi

skutnje — ne vidi — NEODLOČNOST — ne vidi

NI ROJEN 24 JUNJA —

GOSTAJO → polnino vstopa — ne vidi

prejeto — ne vidi

NOVOLOG — slebič — ne vidi — NI!

PARANOJA →

EGOISTIČNA OBRATBA → Se ne vidi.

(Primer)

Pri Aleksandru — Obupen brj...

24 Trinitet vstopa — ne vidi — ne vidi

človeku zlorabi → Ko bo del Puharja

po je kot človeko → prepoved // 20 let. Pletenost
ni uporaben

Lizo + julio viden — ne vidi

Puhar iz vstopa v vstop — ne vidi

Je se vidi, do je viden — Vse vstopa

Pre, do bo konec — vidi vstop → vidi vstop... !!!